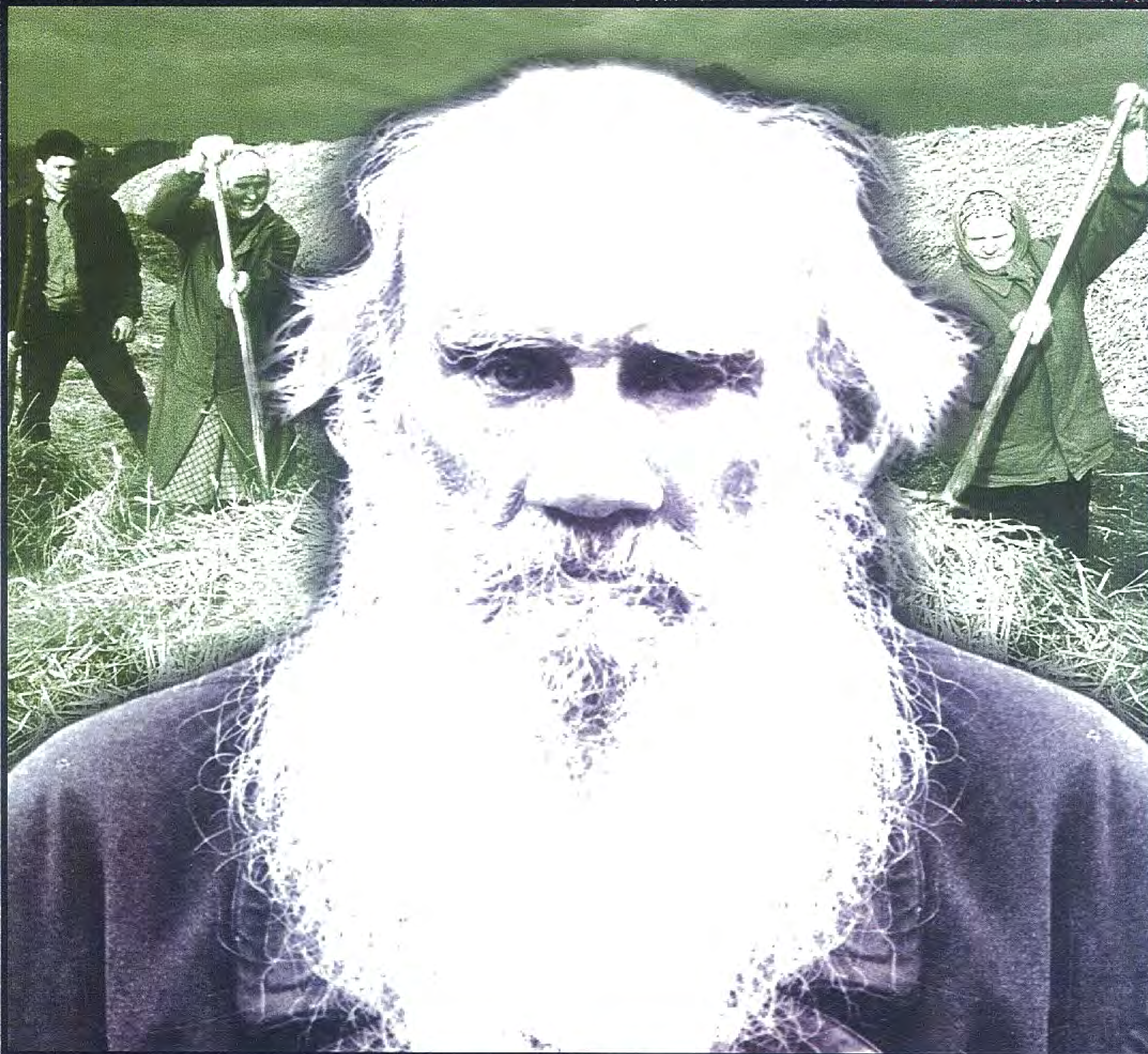
100 DE PERSONALITĂȚI

Oameni care au schimbat destinul lumii

Apariție săptămânală
5,99 LEI / 29,99 MDL

25

LEV TOLSTOI

DeAGOSTINI

100 DE PERSONALITĂȚI
Oameni care au schimbat destinul lumii

Lev Tolstoi — **Numărul 25**

EDIȚIE SĂPTĂMÂNALĂ

EDITURA: De AGOSTINI HELLAS SRL

EDITOR: Petros Kapnistos

MANAGER ECONOMIC: Fotis Fotiou

MANAGER DE REDACȚIE ȘI PRODUCȚIE: Virginia Koutroubas

ADRESĂ: Vuliagmenis 44-46, 166 73 Atena

MARKETING MANAGER: Michalis Koutsoukos

PRODUCT MANAGER: Nasita Kortesa

COORDONATOR DE PRODUCȚIE: Carolina Poulidou

MANAGER DISTRIBUȚIE: Evi Boza

MANAGER LOGISTICĂ ȘI OPERAȚII: Dimitris Pasakalidis

COORDONATOR LOGISTICĂ ȘI OPERAȚII: Antonis Lioumis

ADAPTARE PENTRU LIMBA ROMÂNĂ:
Fast Translate, Best Communication Media SRL

DTP: RAY

TIPĂRIRE ȘI LEGARE: NIKI EKDOTIKI S.A.

DIRECTOR DE PRODUCTIE TIPOGRAFIE: STELIOS KRITSOTAKIS

IMPORTATOR: Media Service Zawada S.R.L

Country Manager: Mariana Mihălțan

Marketing Manager: Adina Bojică

Redactor: Gabriela Muntean

Distribution Manager: Dan Iordache

ADRESA: str. Louis Pasteur nr. 38, et.1, ap.5,
sector 5, București, România

DISTRIBUITOR: Hiparion S.A.

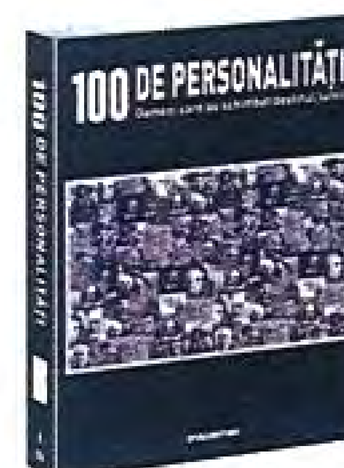
ISSN: 1791-0765

Fotografii: Uniphoto Press, Corbis Japan, American Photo, De Agostini Picture Library

Prețul numerelor

Prețul primului număr: 2,99 LEI/14,50 MDL

Prețul celui de-al doilea număr și al tuturor celorlalte numere: 5,99 LEI/29,99 MDL

Editorul își rezervă dreptul de a schimba ordinea publicării personalităților sau de a le înlocui cu altele.

Lev Tolstoi

Cum era viața lui Tolstoi?

PROLOG

LA MIJLOCUL SECOLULUI AL XIX-LEA, începuse declinul mândrului Imperiu rus de altădată, aflat sub presiunea vecinilor vest-europeni de a se democratiza și a adopta sistemul economic capitalist. Într-o epocă în care majoritatea capodoperelor literaturii rusești lansate pe plan internațional dezbăteau viața zilnică, Tolstoi a scris despre propriile interpretări și idei privind doctrina creștină, care au avut o influență foarte mare în acele timpuri.

Născut într-o familie din aristocrația rusă, Tolstoi începuse să urască luxul excesiv în care se lăfăiau cei bogați, orientându-se spre stoicism. Din acest conflict personal s-au născut cele două capodopere ale lui Tolstoi, „Anna Karenina" și „Război și pace".

În ciuda problemelor familiale, Tolstoi a reușit să creeze romane superbe din care reies idealurile umanitare.

Cum a trăit de fapt Tolstoi?

TABEL CRONOLOGIC

1828	Se naște Tolstoi
1830	Moare mama sa, Maria
1837	Tatăl său, Nikolai, moare subit
1844	Tolstoi este admis la Universitatea din Kazan
1847	Abandonează studiile și se întoarce în satul său natal pentru a deveni moșier
1851	Se înrolează în armata rusă
1852	Prima parte a trilogiei autobiografice, intitulată „Copilăria", este publicată într-o revistă
1853	Începe Războiul din Crimeea
1854	Participă la bătălia de apărare a Sevastopolului
1857	Prima călătorie în străinătate
1859	Întemeiază pe moșia sa o școală pentru copiii de țărani
1861	Epoca lui Alexandru al doilea: Declarația de emancipare iobagilor Tolstoi îl provoacă la duel pe Turgheniev
1862	Se căsătorește cu Sofia Bers
1865 -1869	Se publică în foileton pentru prima dată romanul „Război și pace"
1872	Tolstoi publică „Abecedarul"
1873	Participă la acțiunile ajutorare a victimelor foametei din Samara
1877	Începe Războiul ruso-turc
1878	Este publicat romanul Anna Karenina
1879	Tolstoi scrie povești, printre care și „Cu ce trăiesc oamenii"
1881	Moare Dostoievski Tolstoi se mută la Moscova
1884	Cenzura articolului În ce constă credința mea Încearcă să fugă de acasă pentru a scăpa de problemele conjugale
1886	Se publică „Moartea lui Ivan Ilici"
1888	Este interzisă punerea în scenă operei dramatice „Puterea întunericului"
1889	Opera „Puterea întunericului" este montată în limba franceză la Paris
1891	Participă la acțiunile de ajutorare a victimelor foametei
1896	Începe să sprijine secta ducoborilor
1900	Romanul „Învierea" devine celebru în întreaga lume
1901	Excomunicarea din Biserica Ortodoxă Rusă
1904	Începe războiul ruso-japonez Tolstoi prezintă „Reflecții" ca un protest împotriva războiului.
1905	Incidentul „Duminica însângerată" din Rusia
1910	Tolstoi se stinge din viață.

Împăcarea rațiunii cu dorința

Tolstoi a fost, din anumite puncte de vedere, un om plin de contradicții. Născut într-o familie de nobili din Imperiul Rus, îl obsedau în aceeași măsură excesele burgheziei și ascetismul auto-impus al stoicismului. Deși și-a întemeiat un sistem propriu de credințe religioase, câștigând respectul gânditorilor laici, nu a reușit niciodată să reconcilieze conceptele de artă și frumos cu viața reală. Fiind un filosof în căutarea sensului vieții, propria sa viață se afla sub semnul contradicției.

▲ Poetul rus Pușkin. Un susținător al decembriștilor și al abolirii iobăgiei și reformei guvernamentale; poezia sa în stil epic l-a influențat mult pe Tolstoi.

Tolstoi la conacul contelui

Poiana luminoasă

TOLSTOI S-A NĂSCUT LA 8 AUGUST 1828, pe moșia Iasnaia Poliana, la aproximativ 190 de kilometri la vest de Moscova. Însemnând „poiana luminoasă" în rusă, „Iasnaia Poliana" era o moșie de mari dimensiuni, construită într-o pădure de foioase, în secolul al XVII-lea.

Tatăl său, Nikolai Tolstoi, un conte provenind dintr-o familie de nobili germani din secolul al XIV-lea, a dus viața specifică moșierilor nobili. Nikolai a risipit averea familiei, majoritatea strânsă de strămoșul său Alexandru Ivanovici Tolstoi, care a fost colonel în „Războiul Patriotic din 1812", războiul de apărare a patriei împotriva lui Napoleon. Din cauza iresponsabilității sale, a fost nevoit să folosească zestrea soției sale, Maria, pentru a păstra situația financiară a familiei. Ea era, de asemenea, fiica unui general bogat, iar moșia Iasnaia Poliana a aparținut de la început părinților ei.

Al patrulea fiu al lui Nikolai și al Mariei, Tolstoi a fost crescut și îngrijit de bone și servitoare, având o copilărie îndestulată. Conacul lor avea numeroase camere și, după cum era firesc pentru o familie nobilă, foarte mulți servitori și majordomi. Meditând asupra amintirilor din copilărie, Tolstoi vorbea numai despre oamenii buni care l-au înconjurat pe parcursul acelor ani de formare. Întrucât mama lui murise când el avea doi ani, la nașterea surioarei lui mai mici, Maria, Tolstoi nu și-o prea amintea. Ulterior, mătușa sa, Tatiana Ergolskaia, a preluat rolul mamei.

▼ Piața Roșie din Moscova secolului al XIX-lea. În acea vreme, Moscova se afla pe locul doi în Rusia, după Sankt Petersburg, din punct de vedere al prosperității, fiind locuită în principal de familii de nobili și funcționari guvernamentali.

Din culise

DECEMBRIŞTII

În decembrie 1825, decembriştii, un grup de ofiţeri ai armatei imperiale ruse, au condus prima revoltă armată din istoria Rusiei, cerând înlăturarea conducerii ţariste, precum şi abolirea iobăgiei. Datorită faptului că evenimentele s-au petrecut în decembrie, rebelii au fost numiţi „decembrişti".

În timpul războaielor napoleoniene, ofiţerii angajaţi, lucrând umăr la umăr cu ţăranii, au ajuns să cunoască şi să compătimească greutăţile vieţii iobagilor. Ulterior, văzând tehnologia şi medicina avansată a ţărilor vest-europene, iubirea de patrie şi dorinţa de a vedea reformarea Rusiei îi mâna pe tot mai mulţi să se alăture mişcării. La început, în cadrul grupului aveau loc multe dezbateri asupra faptului dacă o revoltă armată ar fi o acţiune adecvată, totuşi, după moartea subită a Ţarului Alexandru I, s-a luat rapid decizia de iniţiere a revoltei.

Dar, în cele din urmă, întrucât rebeliunea a fost iniţiată în aşa mare grabă, grupul nu a fost bine organizat, iar revolta a fost înăbuşită cu uşurinţă. Ulterior, cinci persoane au fost spânzurate şi alte o sută douăzeci şi una de persoane au fost exilate în Siberia. Cu toate acestea, amintirea acestei mişcări a avut o mare influenţă, întrucât acele persoane au renunţat la vieţile şi la funcţiile lor la nivel socio-economic pentru poporul rus. Acest sentiment de solidaritate pentru cauza acestora şi amintirea acestor evenimente au constituit sursa de inspiraţie pentru romanul lui Tolstoi „Război şi pace".

▲ Noiembrie 1812, armata franceză intră în Moscova în timpul războaielor napoleoniene. Acest război a deschis ochii decembriştilor.

◄ Sfârşitul secolului al XVII-lea, Petru cel Mare, strămoşul Romanovilor şi primul împărat al Rusiei. La încoronarea sa, strămoşii lui Tolstoi făceau deja parte din clasa aristocrată.

De atunci, în imaginaţia lui Tolstoi nu se mai găsea decât un portret idealizat al mamei sale, perfectă, bună şi iubitoare, şi al tatălui respectat şi iubit, moşierul pe care guvernul avusese îndrăzneala să refuze să-l angajeze. De fapt, Nikolai, fiind un revoluţionar care împărtăşea dorinţa decembriştilor de înlăturare a familiei imperiale şi a sistemului de iobăgie, era ţinut la distanţă de guvern.

Conştiinţa nobilului moşier

Tolstoi şi fraţii săi, Nikolai, Dimitri şi Serghei au crescut la moşia familiei, Iasnaia Poliana, şi se împăcau destul de bine, jucându-se pe câmpurile verzi şi bogate ale proprietăţilor familiei. Moştenind pasiunea pentru vânătoare de la tatăl său, lui Tolstoi încă din copilărie îi plăcea orice sport în aer liber.

Educaţia lui Tolstoi a fost încredinţată unor profesori particulari, de naţionalitate germană şi franceză, care locuiau la conacul familiei în tot cursul anului şi se străduiau să le asigure copiilor o educaţie demnă de tinerii aristocraţi.

Primele opere literare citite de Tolstoi au fost poeziile lui Puşkin. Într-o zi, i s-a cerut să recite o poezie în faţa unuia dintre prietenii tatălui său. În vârstă de numai opt ani, Tolstoi l-a impresionat puternic pe invitatul tatălui său, recitând fără greşeală şi cu patos două poezii.

La începutul anului 1837, întreaga familie Tolstoi s-a mutat la Moscova. Încetul cu încetul, copiii s-au obişnuit cu viaţa de oraş, însă moartea subită a tatălui lor, în iunie, a aruncat întreaga familie în haos. Cei cinci copii rămaşi orfani, au fost luaţi sub tutela contesei Osten-Saken, sora mai mare a tatălui lor.

Deşi cunoscut de toată lumea, în metropola moscovită moşierul de la Iasnaia Poliana era doar un simplu aristocrat dintr-un orăşel de provincie. La petrecerea de Crăciun a unei rude, copiii înalţilor funcţionari de la curte primiseră cadouri minunate, iar copiii familiei Tolstoi doar nişte cadouri mici şi ieftine. Acest fapt l-a făcut pe Tolstoi, cel mai mic fiu al contelui, să devină conştient de importanţa poziţiei sociale şi a aristocraţiei.

În 1838, după moartea bunicii din partea tatălui, cei doi băieţi mai mari au rămas la Moscova să îşi continue studiile, iar ceilalţi trei copii locuiau la Iasnaia Poliana pe timpul verii şi la Moscova în timpul iernii. În 1841, tutorele lor, contesa Osten-Saken, i-a lăsat pe copiii mai mici în grija mătuşii lor Tatiana, alegând pentru sine haina monahală. Datorită firii joviale şi a educaţiei alese pe care a primit-o, Tolstoi ajunsese să îşi iubească mătuşa la fel ca pe propria mamă.

Perioada de desfrâu

▲ O fotografie din 1849 înfățișându-l pe Tolstoi după promovarea examenelor la Universitatea din Sankt Petersburg. A reușit să intre din a doua încercare, dar în cele din urmă avea să renunțe la școală.

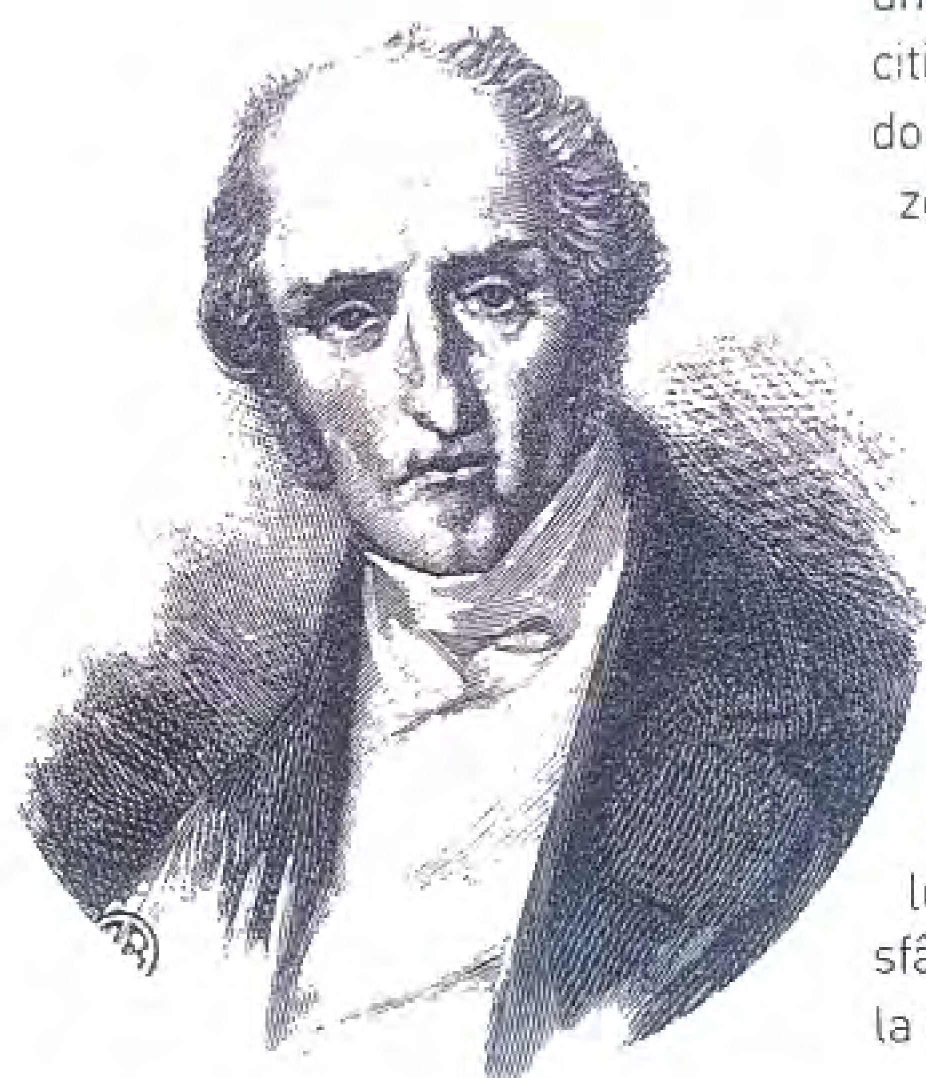
Funcția bunicului în Kazan

ÎN 1841, după moartea contesei Osten-Saken la mănăstire, mătușa lor Iușkova, care locuia în Kazan, a devenit tutorele legal al copiilor. Deși Tatiana a protestat cu tărie, copiii au fost chemați să locuiască cu noul lor tutore în Kazan. Încă supărată din cauza unei cereri pe care Tatiana i-o refuzase înainte de cununie, doamna Iușkova nu i-a ascultat rugămințile. În afară de Nikolai, care își începea studiile la Universitatea din Moscova, cei patru copii ai familiei Tolstoi s-au mutat la Kazan pentru a începe o viață nouă.

Kazan, care se afla la aproximativ 800 de kilometri est de Moscova, era chiar la granița dintre Europa și Asia de Vest. Bunicul lor, Ilia Tolstoi, a fost pentru o perioadă guvernatorul guberniei cu același nume și, deși nu mai era în funcție, renumele și influența pe care le-a avut în acea zonă, precum și numeroșii săi prieteni, au dăinuit.

Tolstoi, care acum avea treisprezece ani, a început să studieze limbile turcă, arabă, și tătară împreună cu profesorul său particular. În aceeași vreme a citit și operele complete ale lui Rousseau, toate cele douăzeci de volume, îndrăgostindu-se imediat de filozofia acestuia.

În 1844, la vârsta de șaisprezece ani, Tolstoi a promovat examenele specializate de admitere la facultatea de limbi orientale la secția de filologie turco-arabă de la Universitatea din Kazan. Dar pentru că prima dată picase la aceste examene, a trebuit să mai treacă un test suplimentar în septembrie, care, după promovare, i-a permis să intre în sfârșit la universitate. Cât privește universitatea, se spunea că Tolstoi a fost admis în principal datorită influenței unchiului său. Dar, deși problemele cu admiterea luaseră sfârșit, Tolstoi avea să descopere în curând că viața la facultate nu-i pria câtuși de puțin.

▲ Filozoful francez Fourier, din ale cărui idei s-au inspirat atât Cercul Petrașevski, cât și Dostoievski.

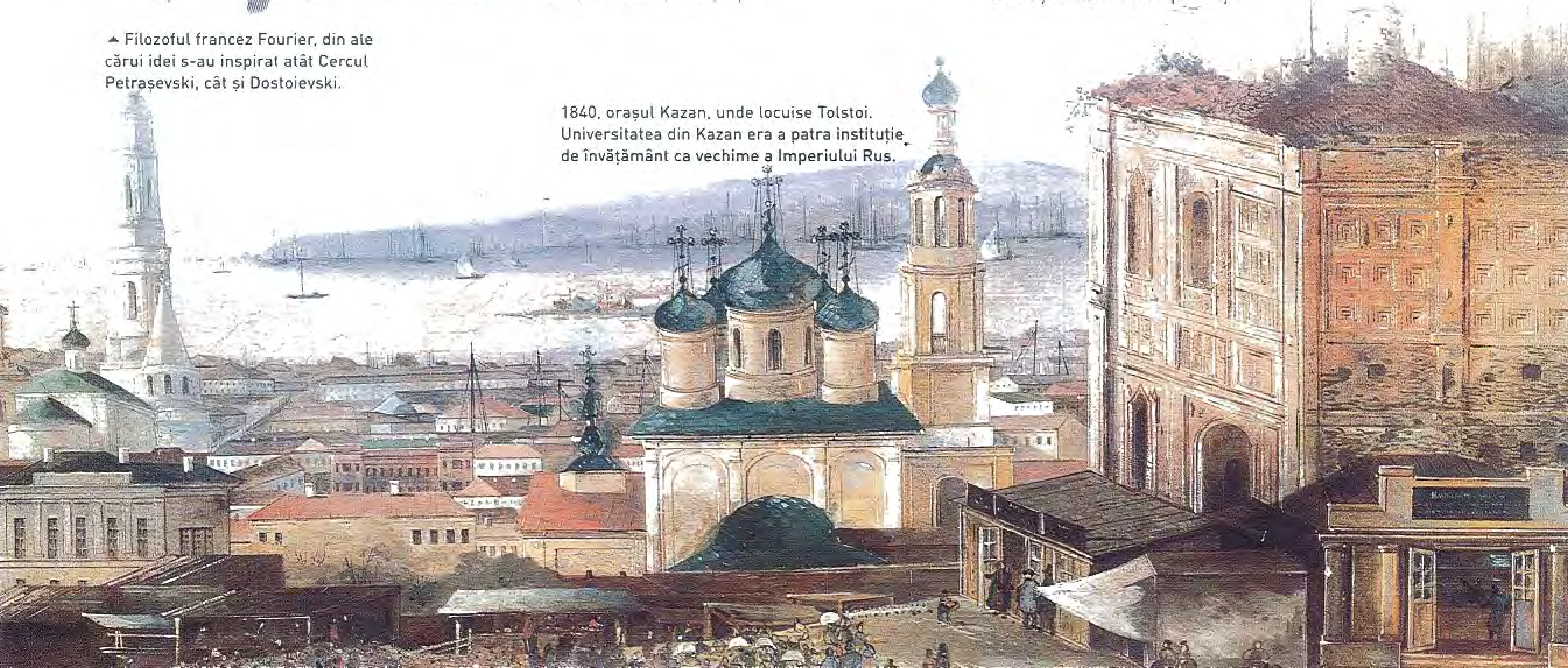
Frații Tolstoi

Tot apărând și dispărând din înalta societate, Tolstoi nu mai avea timp și pentru cursuri. Așa că își petrecea zilele bucurându-se de orice plăcere care îi ieșea în cale. Deși pentru el chiar și să studieze limbile străine era un privilegiu, Tolstoi și-a ignorat îndatoririle și avea numai note proaste. Întrucât nu a trecut examenelor finale din primul an, a solicitat să fie transferat la facultatea de drept. Din păcate, chiar și după ce a obținut transferul, Tolstoi nu a renunțat la obiceiurile rele.

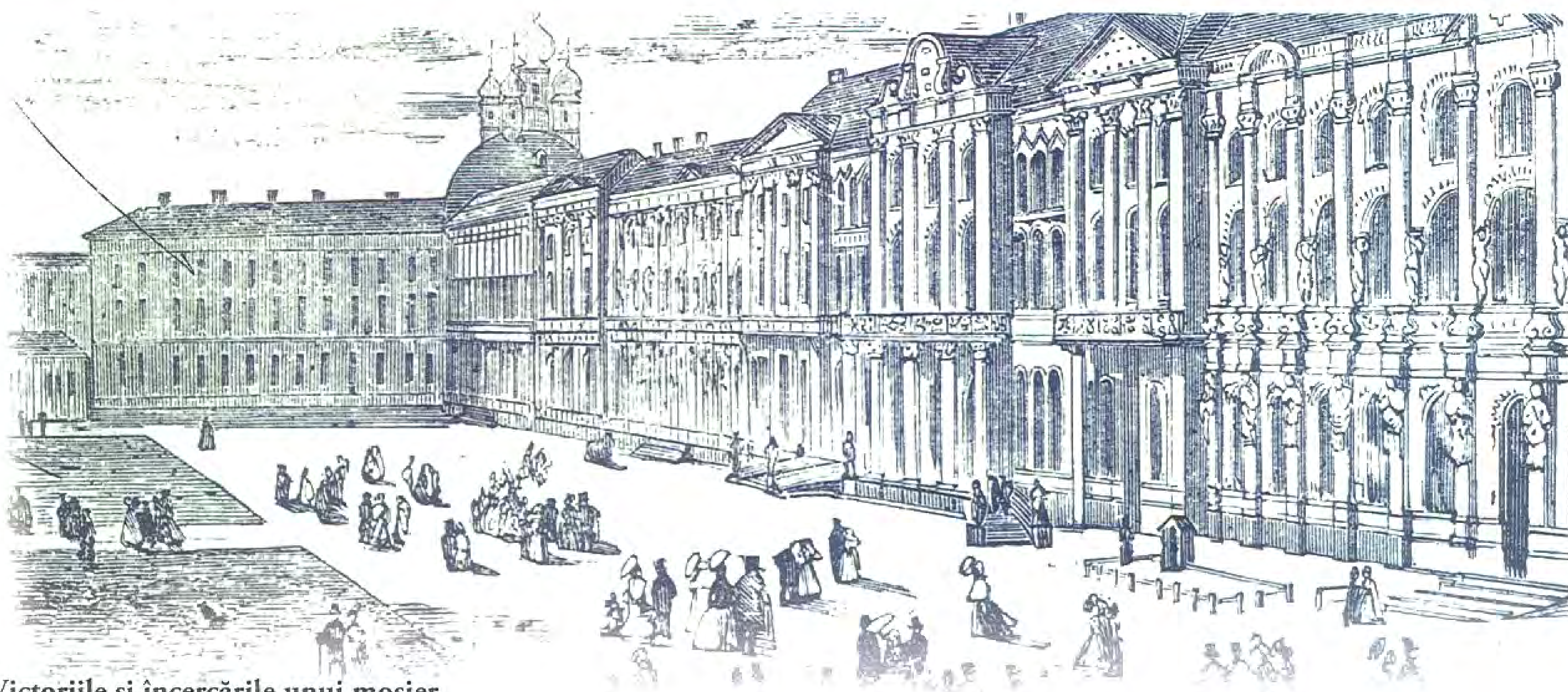
Încă de la început, Tolstoi nu era mulțumit cu acest stil de viață în huzur. Deși trăia în lumea strălucitoare a celor bogați și puternici, încerca un sentiment profund de izolare, care l-a făcut să se perceapă pe sine însuși ca pe două persoane diferite. În jurnale descria că se simțea ca un animal și își plângea slăbirea voinței. În această perioadă a început să observe contradicția din propriul său caracter, care i se accentuase de-a lungul vieții.

Deși mai târziu Tolstoi nu își amintea să-l fi pasionat în vreun fel cursurile de la universitate, aceasta este perioada în care a descoperit numeroși autori și filozofi cu care se putea identifica. A citit operele lui Pușkin și Rousseau, care de asemenea își pierduseră părinții, precum și ale lui Gogol, Lermontov și Goethe, dar dintre toate acestea cel mai puternic l-a fascinat romanul în versuri. Evgheni Onegin a lui Pușkin. A privit acest text nu numai cu ochii unui cititor, ci și ca pe un studiu al relațiilor și emoțiilor umane pentru viitoarele lui lucrări.

În cele din urmă, Tolstoi a abandonat facultatea în primăvara anului 1847, în mijlocul semestrului și s-a întors ca moșier la Iasnaia Poliana, pe care o moștenise de la părinți.

1840, orașul Kazan, unde locuise Tolstoi. Universitatea din Kazan era a patra instituție de învățământ ca vechime a Imperiului Rus.

▲ Sankt Petersburgul secolului XIX, fusese transformat în capitală, în locul Moscovei, de ţarul Petru I. Spre deosebire de fosta capitală, mai tradiţionalistă, acest oraş avea un spirit mai occidental.

Victoriile şi încercările unui moşier

Când Tolstoi a preluat atribuţiile de moşier, avea tot felul de idei umaniste asupra modului de conducere a moşiei. Spera ca, preluând el administrarea, să îmbunătăţească, fie şi numai puţin, viaţa grea a iobagilor şi ţăranilor săraci de pe pământurile lui. Cu toate acestea, ideile şi eforturile tânărului moşier au fost sortite eşecului. Treierătoarea concepută de el nu era bună decât să facă un zgomot asurzitor, iar ţăranii, când le expunea ideile de reformă agricolă, râdeau de el.

Demoralizat de zădărnicia eforturilor sale, Tolstoi s-a întors la viaţa tumultuoasă de la Moscova. În 1849 s-a mutat la Sankt Petersburg, dar în zadar. S-a lăsat în continuare în voia sorţii în orice făcea. A devenit dependent de jocurile de noroc şi, după multe partide pierdute, a descoperit că era înglodat în datorii. Chiar şi atunci când un cerc de intelectuali dedicat discuţiilor despre societatea socialistă imaginară a lui Fourier a fost arestat, moment cunoscut sub numele Incidentul Petraşevski, Tolstoi a manifestat prea puţin interes faţă de societatea din jurul său. Chiar şi acum, când locuia în înfloritoarea capitală, Tolstoi a obţinut credite doar pentru două cursuri pentru examenul de licenţă în drept.

Întors la Iasnaia Poliana, la începutul verii, Tolstoi şi-a descoperit o nouă pasiune: muzica ţigănească. A chemat la conac un grup de muzicanţi şi le-a cerut explicit să îi cânte vechi melodii populare ruseşti. Serghei, fratele lui mai mare, venea şi el adesea să îi asculte, şi în cele din urmă s-a împrietenit şi s-a căsătorit cu una dintre cântăreţe. Însă dragostea lui Tolstoi pentru muzica lor era doar trecătoare.

După ani de desfrâu şi jocuri de noroc, tot ce-i mai rămăsese erau datorii peste datorii şi hărţuielile creditorilor. Ca să scape de ei a fugit la Tula, unde a decis să se facă dispărut pentru o vreme, găzduit fiind de un funcţionar de stat local. După trei ani tumultuoşi, viitorul autor a împlinit douăzeci şi doi de ani. După ani de desfrâu şi jocuri de noroc, tot ce-i mai rămăsese erau datorii peste datorii şi hărţuielile creditorilor. Ca să scape de ei a fugit la Tula, unde a decis să se facă dispărut pentru o vreme, găzduit fiind de un funcţionar de stat local. După trei ani tumultuoşi, viitorul autor a împlinit douăzeci şi doi de ani.

Clipe personale

PASIUNI

Tolstoi a moştenit de la tatăl lui, Nikolai, pasiunea pentru vânătoare. Acestuia îi plăcea acest sport atât de mult încât avea doi profesori care locuiau cu ei în conac, la Iasnaia Poliana, şi cu care mergea adesea la vânătoare. Cei trei obişnuiau să-şi înşeueze caii, să-şi adune ogarii şi să se avânte în pădure. Odată ajunşi la locul de vânătoare, când zăreau prada dădeau drumul ogarilor.

Încă din copilărie, lui Tolstoi îi plăcea la nebunie să vâneze cu câini. Chiar şi când s-a înrolat în armată, lua armele cazacilor din tabără şi încerca să meargă la vânătoare. Cazacii aveau chiar şi câini pe care îi ţineau ca animale de companie dar nu şi pentru vânătoare, aşa că Tolstoi se aventura de multe ori singur în pădure.

Chiar şi când a devenit un autor renumit, tot nu a reuşit să renunţe la această obsesie. În ultimii ani ai vieţii, fiind acum un gânditor religios şi umanist, teoretic se opunea vânătorii dar practic îi plăcea încă mult mai mult decât ar fi dorit să recunoască. Când îi ieşea un iepure în cale îşi murmura cuvinte de încurajare ca să se poată stăpâni.

▲ Tolstoi călare, împreună cu soţia lui, Sofia. Îi plăcea mult să vâneze călare, însoţit de câini.

Soldatul pacifist

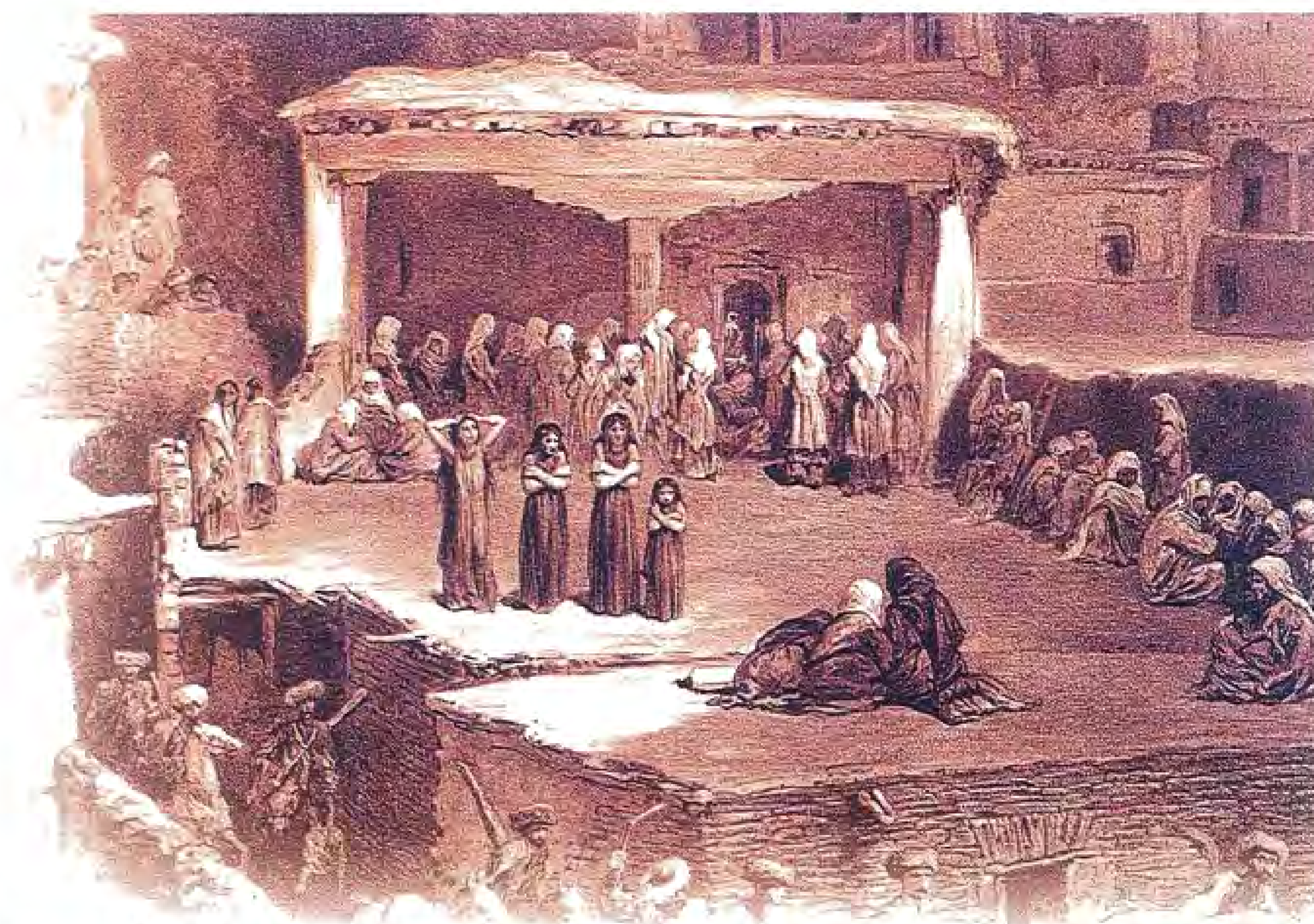
Ispitirea Demonului

În aprilie 1851, Tolstoi s-a încadrat ca ofițer în Caucaz, prins în mijlocul unei bătălii violente între armata rusă și cecenii care încercau să-și apere independența. Chemat la război de fratele său, care era ofițer în armata rusă, Tolstoi a plecat pe front.

Nu era câtuși de puțin interesat să aibă o slujbă de birou la prefectură, dar când s-a văzut soldat, a fost pus într-o situație neașteptată. Statutul său social nu conta în armata rusă, atâta doar că nu era pus la un loc cu soldații de rând. De obicei putea recurge la influența politică a rudelor sale dar armata nu era nici pe departe la fel de îngăduitoare cu el ca și cunoscuții.

Statutul social i-a permis lui Tolstoi să se bucure de și mai mult timp liber, așa că s-a întors la vechile sale pasiuni, vânătoarea, jocurile de noroc și femeile, în loc să fie trimis pe front. În loc să lupte în război alături de ceilalți soldați, a avut de luptat cu aceiași „demoni" care nu îi dădeau pace.

În acele zile, tânărul hedonist își nota în jurnal reflecțiile asupra vieții. „Să renunți la jocurile de noroc este atât de dificil, iar tentația este atât de greu de înfrânat."

▲ Iunie 1855, Sevastopolul perioadei Războiului din Crimeea și zona înconjurătoare, devenite teritorii rusești în secolul al XVIII-lea.

Succesul „Copilăriei"

În ianuarie 1852, Tolstoi a trecut în cele din urmă examenul de cadet pentru a deveni subofițer de artilerie, având astfel prilejul de a-și dovedi vitejia și a câștiga un renume glorios ca erou de război. Dar în loc să profite de această nouă oportunitate, a făcut dovadă de lenea lui obișnuită în exerciții ca și în studii, iar misiunile încredințate mai întâi lui erau acum date soldaților de rang inferior. Nu că nu și-ar fi dorit să devină ofițer și să primească decorații, dar avea alte aspirații.

▼ Sevastopol în anul 1855, în timpul Războiului Crimeei. Orașul a fost întemeiat de o colonie greacă. În secolul al XVIII-lea a devenit teritoriu rus.

Războiul Crimeei - Bătălia de la Alma

Așa că, în acest timp liber, Tolstoi a început să lucreze la primul său roman. „Copilăria", pe care îl schițase în linii mari cu un an înainte, era o povestire autobiografică a anilor copilăriei petrecuți la Iasnaia Poliana. Înconjurat de mirosul prafului de pușcă de la atacurile inamicilor, Tolstoi își punea pe hârtie zilele frumoase învăluite în căldura și siguranța unei familii fericite.

Odată terminat, Tolstoi l-a trimis să fie publicat în Sovremennik, o revistă de literatură editată de poetul Nikolai Nekrasov.

Poetul a recunoscut talentul și potențialul literar al lui Tolstoi, și i-a promis imediat să-i publice lucrările în revistă. Publicat pentru prima dată în septembrie 1852, „Copilăria lui Tolstoi" a captat imediat interesul și afecțiunea cititorilor.

În același timp, Tolstoi a regăsit avantajele traiului printre cazaci. În ciuda vieții lor simpl, cazacii aveau un cod etic militar și umanist la care țineau cu înverșunare, iar Tolstoi îi admira din tot sufletul. Îi vedea ca pe un model de urmat pentru toți rușii, și un exemplu către care să tindă toți țăranii și chiar și aristocrația. Așa că și-a propus să scrie despre experiențele petrecute în mijlocul lor; romanul s-a numit, cum era și de așteptat, „Cazacii", și s-a bucurat de succes imediat la publicarea sa, în 1863.

Biblioteca de amintiri

DAVID COPPERFIELD

Atunci când își compunea prima capodoperă, „Copilăria", Tolstoi era puternic influențat de „David Copperfield", opera scriitorului englez Charles Dickens. De la paisprezece până la douăzeci și unu de ani, Tolstoi tot lăuda această carte în jurnalul lui, spunându-i romanul lui favorit, și o considera „sursa principală de inspirație" pentru propriile sale opere. Chiar și în timp ce lucra la „Copilărie", în Caucaz, tot mai citea din când în când această carte de referință.

„David Copperfield" este capodopera cu elemente autobiografice a lui Dickens, în care era descrisă copilăria unui băiat sărac care a ajuns să aibă succes ca scriitor, și în cele din urmă bucuriile căsătoriei. Nenumăratele personaje de mică însemnătate din această carte zugrăveau o minunată imagine a vieții de zi cu zi și a naturii omenirii în sine. Profundele idei filozofice și umorul frivol care reieșea din numeroasele opere ale lui Dickens îl fascinau și îl încântau pe Tolstoi ca nimic altceva.

În ultimii ani ai vieții, Tolstoi își descria „Copilăria" ca pe „un fleac", dar este posibil să nu fi vrut să spună chiar asta. Era probabil o atitudine cinică la adresa capacității sale ca scriitor de a fascina cititorul în aceeași măsură ca și Dickens.

Bătălia de la Sevastopol

Când a plecat în cele din urmă din Caucaz, Tolstoi a fost trimis să lupte în Războiul Crimeei la fortăreața Sevastopolului. Această imensă fortăreață pe malurile Mării Negre s-a confruntat cu atacuri violente din partea trupelor engleze, franceze și turce. Deși armata rusă avea un moral foarte ridicat, ofițerii superiori erau incompetenți și de multe ori armele și muniția se vindeau în secret pe piața neagră, lăsând oamenii într-o situație cumplită, din care nu mulți reușeau să supraviețuiască. Nu mai aveau acum decât câteva arme vechi, așa că, prin comparație, erau mult mai slabi.

▼ O fotografie din 1855 cu Tolstoi și alți intelectuali din Sankt Petersburg. Începând cu partea de sus, stânga, este Tolstoi și Gregorovici, iar în partea din față începând din stânga este Gonciarov, Turgheniev, Drujinin, Ostrovski.

Tolstoi a continuat să creeze chiar și în haosul fortăreței asediate, scriind trei nuvele despre bătălia de la Sevastopol, publicate sub titlul Povestiri din Sevastopol. Într-una din aceste nuvele, „Sevastopol în mai", vorbea despre actele de eroism din timpul războiului și analiza obiectiv vanitatea din spatele acestor povești de glorie. În prima nuvelă, „Sevastopol în decembrie", descrisese războiul ca pe un act de aprig patriotism, dar și ca pe o încălcare a voinței lui Dumnezeu. Pe front, scriind aceste opere, tânărul autor a ajuns să disprețuiască războiul din tot sufletul.

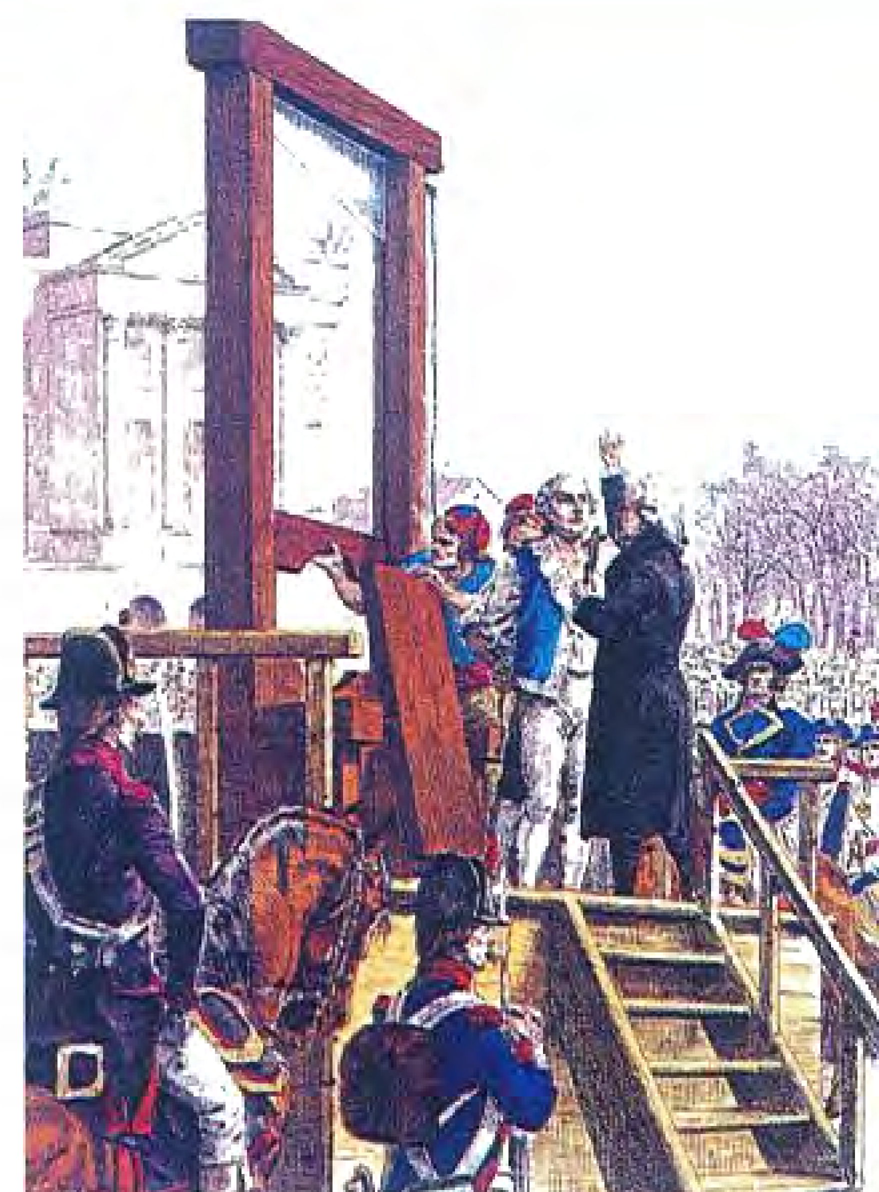

▲ Charles Dickens, care a avut cea mai mare influență asupra lui Tolstoi

În septembrie 1855, la aproape un an de la izbucnirea eroicei bătălii, fortăreața Sevastopol a căzut în cele din urmă în mâinile inamicului. În noiembrie, întorcându-se la Sankt Petersburg, Tolstoi a fost întâmpinat cu căldură, nu doar ca un erou care a luptat cu vitejie într-o teribilă bătălie, ci și ca un talentat scriitor. Întoarcerea îi era așteptată și de romancierii și poeții deja faimoși Turgheniev, Gonciarov, Nekrasov și Fet.

Din păcate, Tolstoi considera că schimbul de idei cu acești scriitori era în general lipsit de sens. La 27 de ani, tânărul conte era apreciat și câștigase sume importante prin munca lui ca autor, dar considera în continuare că prezența și ideile altor scriitori îl iritau. Considera că operele acestora sunt pedante, pline de teorie fără conținut, și prefera să se concentreze pe probleme mai practice, ca de exemplu obsesia lui de-o viață despre cum să-i elibereze pe iobagii legați de pământ.

Succesul romanului „Război și pace"

▲ O piață și o ghilotină din Franța. Așa a început ura lui Tolstoi pentru influențele vest-europene.

Preocupat de progresul națiunii

În 1857, Tolstoi a întreprins prima lui călătorie peste hotare. A călătorit mai întâi la Paris, unde a luat pentru prima dată contact cu o națiune liberă. El, care trăise într-o țară se afla încă sub autocrație, cu tehnologie și resurse slab dezvoltate, s-a îndrăgostit imediat de viața la Paris. Cu toate acestea, lucrurile s-au schimbat de cum a pus piciorul în piața centrală și a văzut o ghilotină. Acest instrument de decapitare „elegant și ingenios" îl dezgusta și părea o crimă împotriva esenței civilizației. Acest mecanism ucigaș l-a făcut să se îndoiască și chiar să urască tehnologia avansată, îngrijorându-l direcția în care avea să o ia propria lui națiune în curs de dezvoltare.

Din Franța a mers în Elveția, apoi în Germania, și în cele din urmă acasă în Rusia. Odată ajuns aici, în loc să se apuce din nou să scrie, și-a reluat încercările de reformă agricolă cu iobagii de pe moșia lui. În 1858, guvernul țarist a început în cele din urmă să facă pregătirile necesare pentru a pune capăt iobăgiei în Rusia, dar din câte vedea Tolstoi, era doar de fațadă. A început de atunci să critice cu fiecare ocazie încercările administrative ale țarului Alexandru II de a elibera iobagii.

Reîntors la Iasnaia Poliana, Tolstoi s-a străduit să înființeze o școală pentru copiii iobagilor de pe moșie. Încercând să vadă ce fel de educație ar fi mai bună pentru elevi, în 1860 s-a hotărât să plece iar din țară ca să facă cercetări. După nouă luni de călătorie în cinci țări, în care a studiat tot felul de sisteme de învățământ, Tolstoi a ajuns la concluzia că toate strădaniile în acest sens sunt într-un fel contrare scopului propus. Departe de programele guvernamentale de învățământ dedicate elitelor din aceste țări, ce dorea el era să le predea țăranilor și iobagilor, așa că avea nevoie de un sistem care să predea abilități practice și respect pentru oameni.

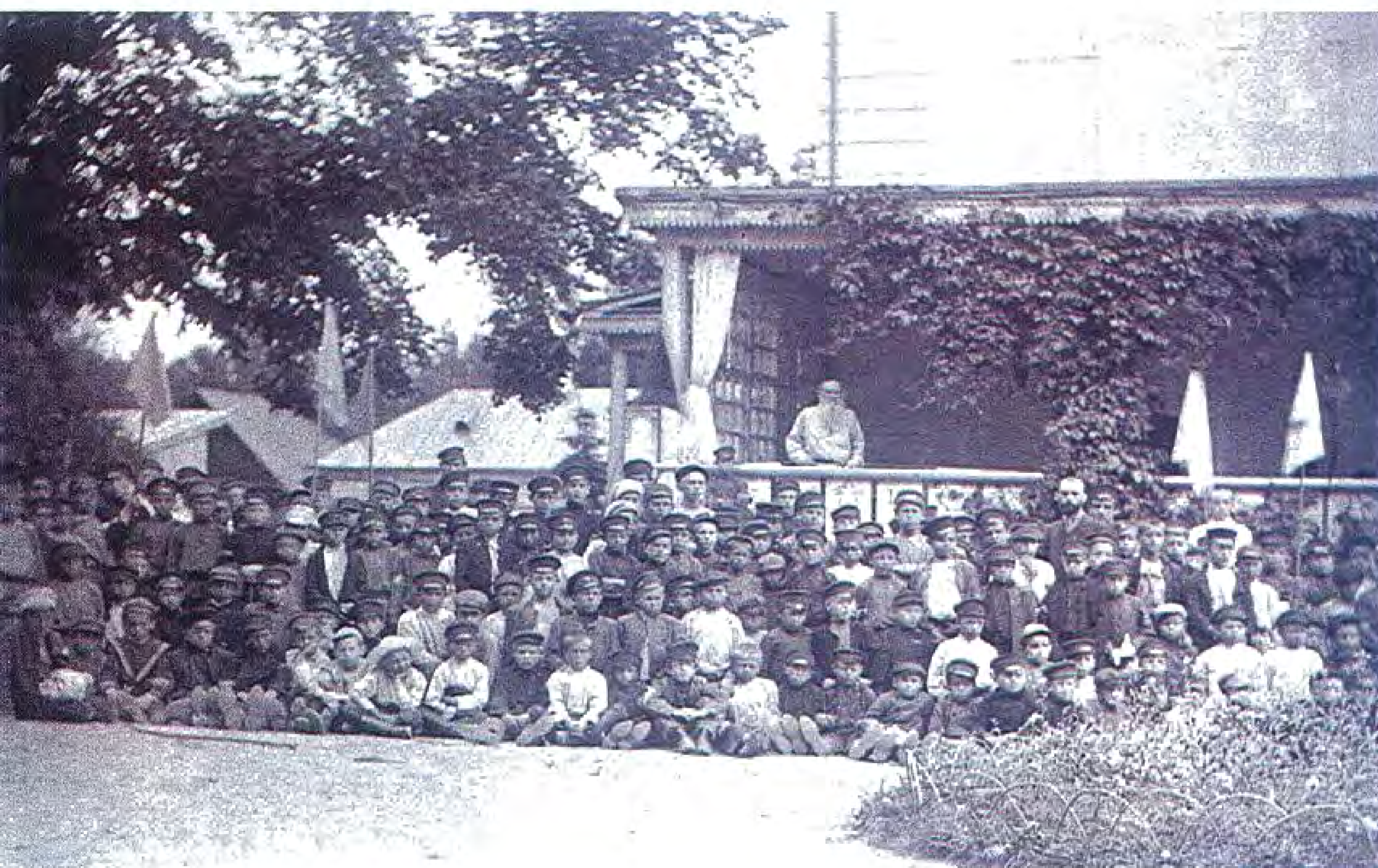
Când a deschis în cele din urmă școala de la Iasnaia Poliana, Tolstoi a invitat zece studenți de la Universitatea din Sankt Petersburg să predea. Dar grupul acesta includea și persoane fuseseră exmatriculate din cauza problemelor pe care le creaseră în timpul facultății. Adusese din greșeală un element periculos: un caracter ușuratic care se opunea nu numai guvernului țarist ci și lui Tolstoi însuși ca nobil moșier.

Cunoscut în întreaga lume

În august 1862, Tolstoi s-a căsătorit cu fiica unui doctor din Moscova, Sofia Bers. El avea 34 de ani iar ea doar 18. La început, îndrăgostit cu adevărat de tânăra femeie, au petrecut momente liniștite și plăcute, iar viața de familie era fericită.

În această perioadă minunată, pornind de la diverse fragmente pe care le avea de câțiva ani, Tolstoi a început să lucreze la Război și pace, dezvoltând povestea și personajul eroului principal, un tânăr decembrist. Păstrând doar frânturi din ideile inițiale despre

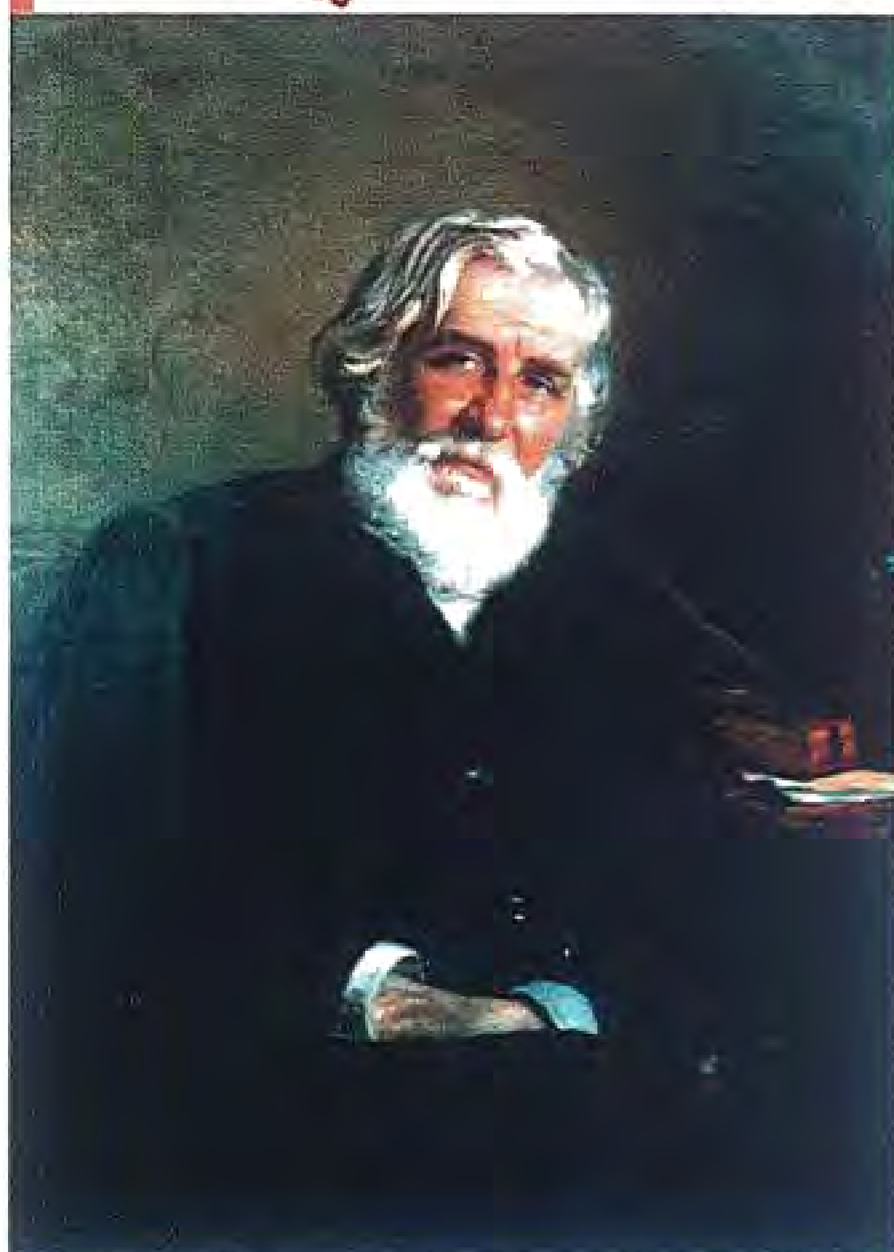
◄ Tolstoi și elevii școlii din Iasnaia Poliana.

Omul-cheie

O RELAȚIE ÎNTRE URĂ ȘI DRAGOSTE

Prima persoană care l-a vizitat pe Tolstoi la întoarcerea în Sankt Petersburg din Războiul Crimeii a fost Turgheniev. Faimos deja pentru propriile sale opere, Turgheniev era fascinat de stilul puternic al acestuia, și de descrierile bogate ale decorului, deși era doar prima dată când s-au văzut. Încă de la început, Turgheniev s-a înțeles bine cu mult mai tânărul scriitor.

De-a lungul timpului cei doi s-au tot certat. Unul dintre motive era sora mai mică a lui Tolstoi, Maria. Aceasta, care tocmai divorțase, se îndrăgostise de Turgheniev căruia din păcate îi era teribil de frică de căsătorie. Un alt motiv îl constituia diferențele de stil. Deși Turgheniev admira puternic stilul lui Tolstoi, sentimentul nu era în nici un caz reciproc. În 1861, Tolstoi și-a ieșit din fire și l-a provocat pe Turgheniev la duel. Nu și-au mai vorbit până când Tolstoi nu i-a scris o scrisoare prin care își cerea scuze, șaptesprezece ani mai târziu. Deși au avut certurile lor, indiferent care era situația între ei, Turgheniev era mereu dispus să îi ia apărarea încăpățânatului său amic.

▲ Prietenul lui Tolstoi, Turgheniev. Deși un vizitator obișnuit la moșia lui Tolstoi, cei doi au avut o prietenie tensionată.

intrigă și schimbând cadrul narativ la războaiele napoleoniene, a început să contureze o operă fantastică de ficțiune istorică. Aventurile lui Bolkonski, un biet pion al sorții în această poveste aproape absurdă a fost comparată cu Iliada lui Homer ca dimensiuni epice, și i-a adus lui Tolstoi popularitate și recunoaștere în întreaga lume.

Sofia, soția lui devotată, l-a ajutat cu transcrierea manuscrisului, și l-a susținut în orice făcea. Deși viața unui scriitor nu era pentru ea, și tânjea după stilul decadent al copilăriei, era totuși o femeie cu picioarele pe pământ, care înțelegea bine diferența dintre fantezie și realitate.

Tolstoi era foarte implicat în procesul de creație artistică, iar soția lui, dorind nu doar să îl susțină în crearea unei capodopere, ci și în creșterea prestigiului, ci a încheiat cu el un acord. În toți cei șapte ani care i-au trebuit lui Tolstoi să își finalizeze romanul, Sofia a dat naștere primului lor fiu, Serghei, primei fiice, Tatiana, și altor doi băieți.

Teama de moarte

După ce, în cele din urmă, a reușit să pună punct romanului „Război și pace", pentru un timp, Tolstoi a revenit la vechiul său comportament apatic. Singurele momente în care Tolstoi era atent la ceea ce se petrecea în jurul lui erau cele în care trebuia să se concentreze asupra datoriei de educator. Își petrecea zilele lucrând la următorul proiect: un abecedar pentru copii.

În același timp, Tolstoi și-a reluat atribuțiile de moșier. Nevoit să-și plătească vechile datorii de la jocurile de noroc, a trebuit să-și vândă conacul și nu i-a mai rămas nici un ban. Familia, acum săracă, trebuia să o ia de la început pentru un trai mai bun. Încercând în continuare să obțină mai mult pământ și mai mulți bani, și predicând în același timp eliberarea iobagilor, Tolstoi nu reușea să sesizeze contradicția inerentă dintre aceste două aspecte. Mai târziu avea să regrete această perioadă.

În ciuda preocupărilor de ordin economic și de învățământ, Tolstoi mai era frământat și de teama din ce în ce mai mare de moarte. Încercând din răsputeri să scape de aceste griji, Tolstoi s-a scufundat cu trup și suflet în lectura clasicilor greci, până la epuizare. Apoi a pornit să caute diverse remedii care să-l protejeze, găsindu-și refugiul în Samara, lângă Munții Urali, unde a cumpărat o bucată mare de pământ.

Pe această moșie, în 1872, s-a născut cel de-al patrulea fiu, Petru. Din păcate acest moment marchează apariția unei fisuri între Tolstoi și soția lui, Sofia.

◄ O fotografie din 1866 înfățișând-o pe Sofia cu primul fiu, Serghei (în dreapta) și prima fiică, Tatiana (în stânga). Pe atunci Sofia și Tolstoi se înțelegeau încă bine.

▲ Bătălia de la Borodino, un punct crucial în timpul Războaielor Napoleoniene.

De la artist la idealist

Anna Karenina

ÎN 1873, Tolstoi a început să lucreze la următorul lui roman de mari proporții, inspirat parțial din niște evenimente ce au avut loc la o moșie învecinată, unde amanta respinsă a unui nobil s-a sinucis aruncându-se în fața unui tren. Acest subiect, pe fundalul recitirii poeziilor lui Pușkin copiilor săi l-a inspirat să scrie despre o familie cu adevărat nefericită.

După câteva luni, la finalizarea manuscrisului, în loc să prezinte cartea în forma finală, Tolstoi a decis să dezvolte și elaboreze textul încă și mai mult. După corectarea și trimiterea acestui exemplar la tipărit, a decis să editeze și să dezvolte textul încă o dată. Stilul lui Tolstoi a fost mereu așa. Fiecare nouă idee îi părea mai strălucită și mai bună decât cea anterioară și trebuia să revină pe text și să-l corecteze. Într-o scrisoare adresată unui prieten, a comparat acest proces cu „desenatul cercurilor". Dacă desena un cerc imperfect, trebuia să revină și să-l corecteze. „Este singurul mod în care știu să desenez cercuri", a explicat Tolstoi.

Totuși, când forma finală a acestui roman ce descria istoria tragică a unei familii a ajuns să fie tipărit ă, aproape jumătate din text a fost tăiat, iar întârzierile de tipărire erau inevitabile. Chiar dacă i s-a oferit o funcție în comisia de învățământ după publicarea abecedarului, Tolstoi era tulburat din cauza numeroaselor tragedii din viața personală. Pe parcursul anului 1874, i-au murit și fiul de doi ani, Petia, și mătușa Tatiana, care i-a fost ca o a doua mamă. În 1875, i-a mai murit și fiul de zece luni, Nikolai, iar mai târziu cei doi soți au mai pierdut o fiică, născută prematur. În această perioadă a vieții, Tolstoi parcă era înconjurat de moarte. În 1877, romanul „Anna Karenina" a fost publicat în cele din urmă în întregime.

Predica de pe munte

„Toate familiile fericite seamănă între ele, fiecare familie nefericită este nefericită în felul ei." Astfel începe romanul, scris și editat cu minuțiozitate, reflectând modul în care percepea Tolstoi dragostea și tragedia. Prezentând nu doar o poveste de dragoste, ci și idei filozofice despre societate, romanul încerca să evidențieze aspecte umanitare și de relații sociale, tratând și subiecte precum eliberarea iobagilor. Cartea a fost primită bine și chiar foarte apreciată de Dostoevski.

Deși a înregistrat un mare succes, romanul „Anna Karenina" nu l-a ajutat pe Tolstoi în încercările sale de a fugi de frica morții. Totuși, chiar dacă îi era teamă de moarte, imensul gol sufletesc pe care îl resimțea în urma tragediilor întâmplate l-a făcut să se gândească în repetate rânduri la suicid. Mascându-și aceste sentimente cât de bine putea, a renunțat la pasiunea sa pentru vânătoare pentru a se feri de propriile arme.

Fugind de golul sufletesc și de teama de moarte, Tolstoi a ajuns la biserică. Nu îl atrăgea atât tradiția Bisericii Ortodoxe Ruse, cât credința ca atare. Refuza să creadă într-un Dumnezeu pe care nu-l înțelegea și care depășea înțelegerea umană. Considera că Buddha, Confucius și Hristos se reduceau la aceeași esență, predicând aceleași adevăruri universale. S-a dezis de doctrina bisericii și s-a inspirat direct din evanghelii în credința sa în pacifism. De fapt, singurul lucru din doctrina bisericii la care Tolstoi nu a renunțat a fost Predica de pe munte.

În 1879, lăsând deoparte literatura, Tolstoi a început să scrie filozofie creștină, printre operele sale numărându-se „Confesiunile", „Critica" teologiei dogmatice", Scurtă expunere a Evangheliei" și „ În ce constă credința mea?", în care își prezenta propriile inter-

▲ Un portret al lui Tolstoi, realizat în anul 1873 de Ivan Kramskoy. Lui Tolstoi nu-o plăcea să pozeze pentru portrete, dar îl simpatiza pe Kramskoy, așa că aceasta a fost pentru prima dată când a acceptat să pozeze.

▲ Războiul ruso-turc, bătălie pe Dunăre, 1877. Publicarea romanului Anna Karenina a fost refuzată de către periodice din cauza prezentării critice a Războiului ruso-turc.

◀ O scenă din ecranizarea romanului Anna Karenina, din anul 1935. În partea stângă se află actorul Basil Rathbone în rolul lui Alexei Karenin, iar lângă el este Greta Garbo în rolul Annei.

Versiune diferită

POVEȘTI POPULARE

Basmul popular „Ivan cel Prost" este binecunoscut, dar chiar și erudiților le este dificil să îl identifice drept una dintre operele lui Tolstoi. Când ne gândim la scrierile acestuia, cel mai frecvent ne vin în minte lucrări dureros de realiste precum „Război și pace", dar în realitate, acesta a scris o varietate de genuri, inclusiv povești populare.

În 1879, Iasnaia Poliana a fost vizitată de un povestitor, care a inițiat locuitorii zonei în tainele basmelor populare. Făcând cunoscute vechile povestiri, povestitorul a captat cel mai intens atenția lui Tolstoi. Dintre basmele ascultate, le-a ales pe acelea care se pretau cel mai bine la a fi adaptate și reconcepute de către el. Totuși, speranța lui Tolstoi nu era atât de a crea o altă operă, cât de a scrie o poveste moralistă care să fie mai ușor înțeleasă și savurată de către cei din jur. După cum avea să descopere, poveștile populare erau mult mai potrivite pentru astfel de scrieri decât lungile romane.

În realitate, aceste povestiri, având ca temă dragostea, și-au cucerit renumele în întreaga lume, fiind traduse în multe limbi, punându-și amprenta asupra multora în acest demers. Roman Rolland le descria drept nobile lucrări artistice, iar Elisabeta, întâia regină a României și poetă în același timp sub pseudonimul Carmen Sylva, le vedea drept „splendide perle pe care Tolstoi le-a înșirat laolaltă". Tolstoi, romancier la bază, a fost de asemenea autorul unor povestiri cu adevărat remarcabile.

▲ Mânăstirea Sfintei Treimi din Serghiev Posad, în împrejurimile Moscovei. Aici și-a scris Tolstoi povestirile, în speranța educării oamenilor cu privire la natura vieții și a bisericii.

pretări religioase. În această perioadă a publicat și „Cu ce trăiesc oamenii", o serie de povești populare, incluzând „Ivan cel prost".

În 1882, în urma participării la recensământul din Moscova, el a ajuns la concluzia că lucrul cel mai important pe care îl făceau oamenii era munca fizică precum cea a țăranilor de pe moșie. Astfel de idei despre importanța vieții simple de subzistență au devenit mai târziu principiile de bază ale mișcării cunoscute sub numele de tolstoism.

Idealism, realism și ce se află între ele

Din nefericire, credințele religioase și etica lui Tolstoi au început să dea naștere unor puncte de divergență în diferite zone ale vieții sale. Guvernul țarist, care se identifica cu biserica și privea cu suspiciune ideile lui Tolstoi, a interzis în 1882 vânzarea revistei în care apăreau „Confesiunile", iar în 1884 a cenzurat articolul „În ce constă credința mea". Văzându-și soțul complet absorbit de aceste lupte cu biserica și cu conducerea politică a țării, Sofia, departe de a-l susține, n-a pregetat să îl critice cu orice ocazie.

În 1882, familia a revenit la Moscova, pentru a le oferi copiilor posibilitatea să urmeze școli bune. Acesta a fost momentul în care cei doi s-au văzut nevoiți să se confrunte cu realitățile relației dintre ei. Tolstoi i-a lăsat Sofiei casa și mobila, spre a le administra după bunul plac, păstrându-și pentru sine numai o cameră mică. Nu este vorba că și-ar fi urât soția, dimpotrivă, o iubea din adâncul sufletului. Dar toate întrebările și filosofările sale o iritau peste măsură, iar el nu dorea altceva decât liniște în cămin. Deși aspira către reformarea bisericii și a religiei însăși, s-a dovedit a fi aproape imposibil să obțină pacea în casă.

Dar în timp ce Tolstoi se confrunta cu acest tip de rezistență față de ideile sale în propriul cămin, numărul adepților săi creștea pe zi ce trece. Ideea de pacifism a lui Tolstoi a determinat în 1885 apariția unei mișcări de refuz al serviciului militar. Tot în aceeași perioadă, împreună cu un fost ofițer, Vladimir Certkov, a înființat o editură cunoscută sub numele de „Intermediarul", având obiectivul de a lucra pentru educarea publicului.

▼ Noul cămin al lui Tolstoi de la Moscova. Tolstoi i-a dat Sofiei mână liberă în conducerea casei, și în cea mai mare parte a timpului trăiau separați.

Tolstoismul practic

Textele interzise

DUPĂ PRIMA SA ÎNCERCARE de a scrie proză religioasă, politică și moralistă, „Confesiunile", Tolstoi, pe atunci în vârstă de cincizeci și unu de ani, și-a investit toată energia în conceperea tezelor sale filozofice. În timp ce din rândul comunității academice se ridicau voci care îi chestionau integritatea facultăților mentale, scriitorul și-a făcut numeroși prieteni noi cu care să își discute ideile. Totuși, aceasta nu a implicat o ruptură de trecutul său de romancier.

În 1886, în încercarea de a obține o imagine reală asupra morții, Tolstoi a scris romanul „Moartea lui Ivan Ilici". În 1887, odată cu prezentarea „Sonatei Kreuzer", talentul său era încă viu. Mai puțin o operă literară și mai degrabă o poveste religioasă și moralistă, calitățile sale artistice erau în continuare remarcabile.

Nu doar ideile, ci și iscusința incredibilă cu care scria Tolstoi au înspăimântat guvernul țarist și biserica. În 1887, Tolstoi și-a publicat drama „Puterea întunericului". Dacă ar trebui să identificăm o lucrare anume pentru care Tolstoi nu a fost omagiat, este vorba despre aceasta. Deși țarul din acea vreme, Alexandru al III-lea, a comandat punerea în scenă a piesei, unul dintre consilierii săi a considerat ideile propovăduite drept excesiv de periculoase, astfel că s-a interzis montarea sa în sălile de teatru din Rusia. Aceeași soartă au avut-o „Discuțiile despre viață", „Sonata Kreuzer" și un calendar cu învățăturile sfinților și ale înțelepților de felurite credințe, cărora li s-a interzis publicarea.

▲ Tolstoi în biroul său din Iasnaia Poliana. Din cauza miopiei, a tăiat picioarele scaunului, astfel ca fața sa să fie situată în apropierea suprafeței biroului.

Ajutorare în timpul foametei

În timp ce continua să scrie, Tolstoi a început să își pună în aplicare efectiv principiile. Își tăia singur iarba, își lucra propriile terenuri, își făcea singur pantofii, în încercarea de a obține autosuficiența. Renunțând chiar și la alcool și la tutun, Tolstoi și-a dat silința să trăiască viața complet stoică spre care tindea. Totuși, era singurul membru al întregii gospodării care a pus efectiv în practică aceste idei.

Nedumeriți de această nouă obsesie, soția și copiii săi au făcut tot posibilul să îl ajute în noua sa fascinație față de munca pământului, dar foarte curând s-au ridicat împotriva acestui mod de viață. Nu înțelegeau de ce, având în vedere statutul lor de proprietari cu mulți argați, trebuia să depună ei înșiși acest efort. Din păcate, nici chiar Tolstoi însuși nu a reușit să le dea un răspuns satisfăcător. Lucrurile au fost înrăutățite de interzicerea publicării manuscrisului, aflat în mâinile lui Certkov la editura „Intermediarul", fapt care i-a privat de o importantă sursă de venit a familiei.

În cele din urmă, în 1891, istovită de lupta asupra drepturilor de autor, Sofia a trimis spre publicare toate operele lui Tolstoi scrise începând cu 1881. Demersul nu a pornit însă din ură sau din lăcomie. Când soțul său a decis să plece într-o călătorie pentru ajutorarea celor care au suferit de pe urma foametei, Sofia nici nu s-a gândit să protesteze. În ciuda a ceea ce afirmă gurile rele, ea nu a cheltuit banii obținuți din vânzarea cărților în scopuri personale, ci pentru nevoile de zi cu zi ale gospodăriei.

Atunci când lui Tolstoi i s-a solicitat să se ofere voluntar în procesul de ajutorare a victimelor foametei, a acceptat cu dragă inimă, scriind chiar și un „Raport asupra foametei" în care descria situația reală a sinistraților. Cu toate acestea, încă temându-se de influența lui Tolstoi, guvernul țarist a oprit publicarea raportului. Acesta a apărut însă în presa din Anglia, Franța și Danemarca, trezind interesul și îngrijorarea comunității internaționale față de această situație. Curând, articolele negative din presa britanică au trebuit să fie combătute prin publicarea

▼ Desen din 1888 înfățișându-l pe Tolstoi lucrând câmpul. Îmbrăcat în veșminte lucrate în casă și depunând munca unui țăran, nici lui Tolstoi însuși nu îi era clar care sunt motivațiile sale.

◂ 1908 sau 1909. Certkov îl vizitează pe Tolstoi la Iasnaia Poliana.

▴ Statuia lui Tolstoi din Columbia Britanică, în Canada. Statuia a fost construită pentru a comemora ajutorul acordat de Tolstoi celor 20.000 de ducobori care au fugit din Rusia la sfârșitul secolului al XIX-lea.

unei replici în ziarele de la Moscova, care îl discredita pe Tolstoi, criticând citate din articolul său. Totul a fost în zadar, pentru că influența lui Tolstoi s-a făcut simțită, în ciuda eforturilor guvernului.

De la artă la desfrâu

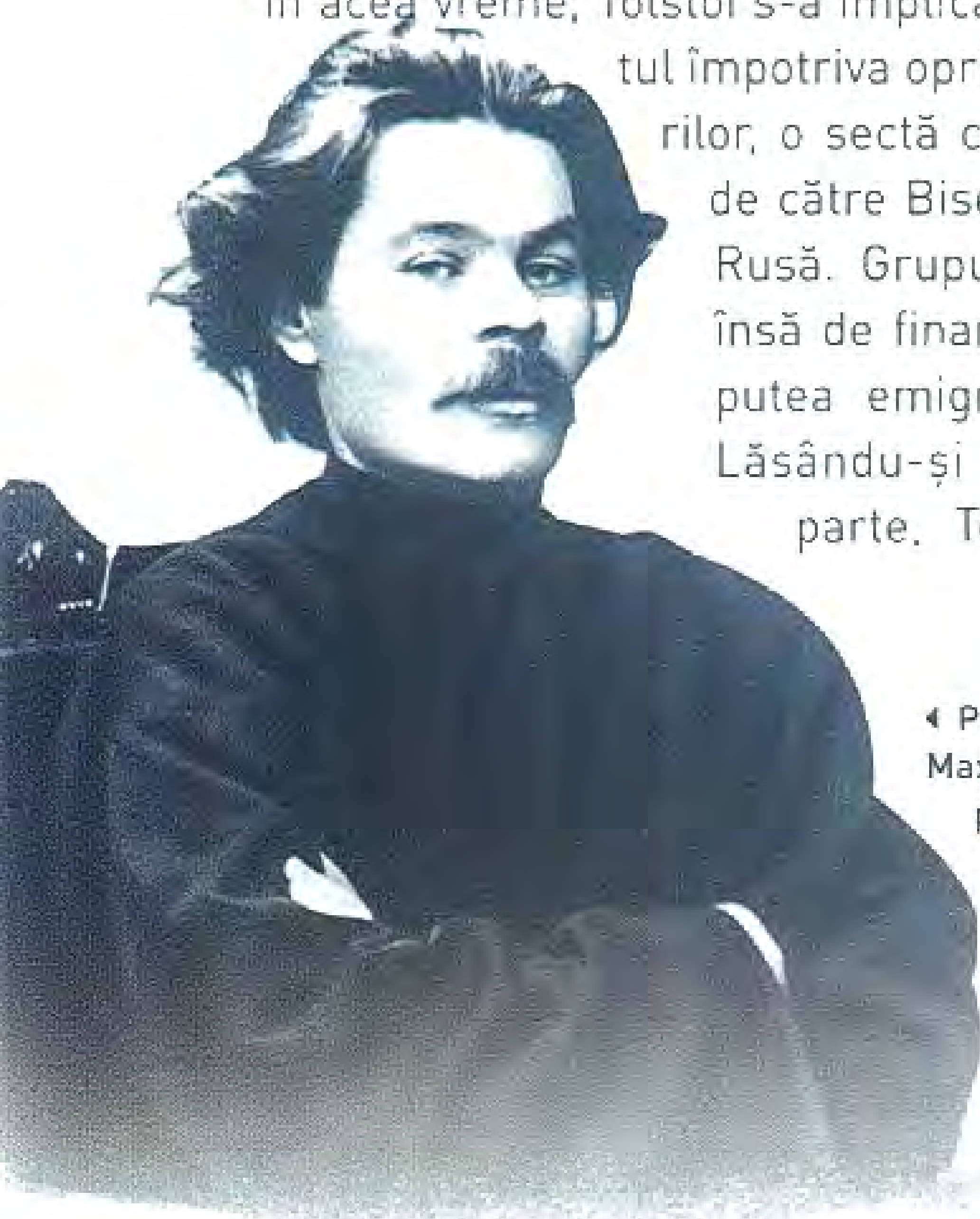
În 1889, Tolstoi a început să lucreze la următorul său roman de proporții. În dorința de a scrie o operă de dimensiuni mai mari pe tema rațiunii, a moralei și religiei, Tolstoi a făcut tot posibilul să își suprime spiritul creator în favoarea intelectului, nereușind însă acest lucru în totalitate.

Tolstoi a considerat dintotdeauna că „arta" și „rațiunea" sunt concepte care se exclud reciproc. Privea rațiunea ca pe „legea necesară", în timp ce arta era „esența" lucrurilor. Erau două noțiuni separate, fără nimic în comun. Prin urmare, Tolstoi afirma frecvent că nu există „artă logică".

Astfel stând lucrurile, un scriitor nu poate crea o lucrare bazată pe rațiune care în același timp să arate adevărata natură a lucrurilor. Ultimul roman al lui Tolstoi, intitulat „Învierea", care aduce în prim-plan circumstanțele coruperii unei femei pe nume Katiușa, încerca să exploreze esența iubirii. Totuși, Tolstoi nu a editat niciodată această lucrare. A fost publicată în 1899, pentru strângerea de fonduri pentru ajutorarea ducoborilor.

În acea vreme, Tolstoi s-a implicat și în protestul împotriva oprimării ducoborilor, o sectă creștină stoică, de către Biserica Ortodoxă Rusă. Grupul avea nevoie însă de finanțare pentru a putea emigra în Canada. Lăsându-și munca deoparte, Tolstoi a creat poate cel mai mare val de conștientizare din întreaga sa carieră, extins până în insula depărtată a Japoniei.

În ianuarie 1900, Tolstoi a fost vizitat de un autor nou, pe nume Maxim Gorki. Tolstoi a criticat fără milă lucrările tânărului, iar Gorki a primit criticile cu eleganță. La acel moment, Tolstoi rupsese legăturile cu majoritatea prietenilor săi din comunitatea academică, cu excepția lui Gorki și a lui Cehov.

◂ Poză din 1905 a lui Maxim Gorki. După prima sa vizită din 1900, a continuat să îl viziteze pe Tolstoi cu regularitate.

CĂLĂTORII ÎN TIMP

CEI 12 TOLSTOI

Tolstoi și soția sa Sofia au avut doisprezece copii. Ultimul copil, un fiu pe nume Ivan, s-a născut în același an cu primul lor nepot, pe când Tolstoi împlinise șaizeci de ani. Dintre toți acești copii, niciunul nu a împărtășit idealurile filozofice și morale atât de dragi tatălui lor.

Primul fiu, Serghei, a devenit funcționar public, spre disperarea tatălui. Al doilea, Ilia, în loc să muncească, și-a prăpădit timpul la vânătoare. Lev, cel de-al treilea, a devenit scriitor, fără însă să aibă și talentul necesar pentru aceasta. Al șaselea fiu a fost genul de om care ar fi împușcat un câine vagabond dacă s-ar fi aflat în piața publică. Toți fiii și toate fiicele au fost copii bogați, crescuți în puf, care nu au pus niciodată la îndoială status quo-ul, și nici nu le-a trecut prin cap că nu este drept să exploateze țăranii care le munceau pământul. Deja în 1892, toți copiii lui Tolstoi se răspândiseră în lume, cu excepția celei de-a doua fiice, Maria. Ulterior căsătoriei, și aceasta din urmă a părăsit căminul părintesc.

Înconjurat de haos, singura ființă care putea ajunge la sufletul lui Tolstoi era cea de-a treia fiică, Alexandra. Așteptând acasă întoarcerea copiilor săi, pe care de altfel nu i-a înțeles niciodată, Tolstoi a decis să-i primească înapoi cu brațele deschise.

▴ O imagine târzie a lui Tolstoi, cu prietenii, la moșia sa.

Anul nașterii	(Vârsta lui Tolstoi)	Nume	Ordinea nașterii
1863	35	Serghei	primul fiu
1864	36	Tatiana	prima fiică
1866	38	Ilya	al 2-lea fiu
1869	41	Lev	al 3-lea fiu
1871	43	Maria	a 2-a fiică
1872	44	Piotr*	al 4-lea fiu
1874	46	Nikolai*	al 5-lea fiu
1877	49	Andrei*	al 6-lea fiu
1879	51	Mihail	al 7-lea fiu
1881	53	Alexei*	al 8-lea fiu
1884	56	Alexandra	a 3-a fiică
1888	60	Ivan	al 9-lea fiu

*a murit la o vârstă fragedă

Tragedia finală

Excomunicarea

Cu o influență răsunătoare în întreaga lume, romanul „Învierea" a reușit în cele din urmă să înfurie Biserica Ortodoxă. Această lucrare a determinat biserica să îi refuze lui Tolstoi toate sfintele taine, inclusiv împărtășania, pentru tot restul vieții. Astfel, Tolstoi a primit cu furie știrea cu privire la excomunicarea sa din sânul bisericii în februarie 1901.

Cu toate acestea, excomunicarea lui Tolstoi nu a făcut decât să evidențieze influența pe care o exercita asupra membrilor bisericii. Curând au început să sosească scrisori de încurajare și simpatie din partea membrilor bisericii, care credeau în filozofia sa. Atât guvernul țarist, cât și Biserica Ortodoxă, au trebuit să accepte că au pierdut controlul asupra minții oamenilor.

Desigur, nimic din cele petrecute nu l-a împiedicat pe Tolstoi să continue să acumuleze renume și prestigiu în lumea întreagă. Totuși, pe măsură ce îmbătrânea, arătând tot mai slăbit la cei șaptezeci și trei de ani ai săi, doctorii i-au recomandat să se menajeze și să muncească mai puțin. Cum lumea încă mai avea atâtea de oferit, Tolstoi a refuzat să se retragă. În luna septembrie a aceluiași an a vizitat Crimeea împreună cu familia, reușind cu acest prilej să-și distrugă și ultima brumă de sănătate.

Sănătatea sa era din ce în ce mai șubredă, dar Tolstoi era mai hotărât ca oricând să își extindă lupta împotriva guvernului țarist și a Bisericii Ortodoxe. În ianuarie 1902, pe măsură ce lucrurile începeau să se schimbe în Rusia, odată cu abolirea proprietății private și cu acumularea presiunilor asupra lui Nicolae al II-lea, Tolstoi s-a îmbolnăvit grav de pneumonie. Știind că viața lui Tolstoi se apropie sfârșit, Biserica Ortodoxă i-a acordat șansa să revină în sânul său, sub pretextul reconcilierii mutuale.

▲ Insula Crimeea, unde Tolstoi a revenit după mulți ani de la participarea la bătălia de la Sevastopol.

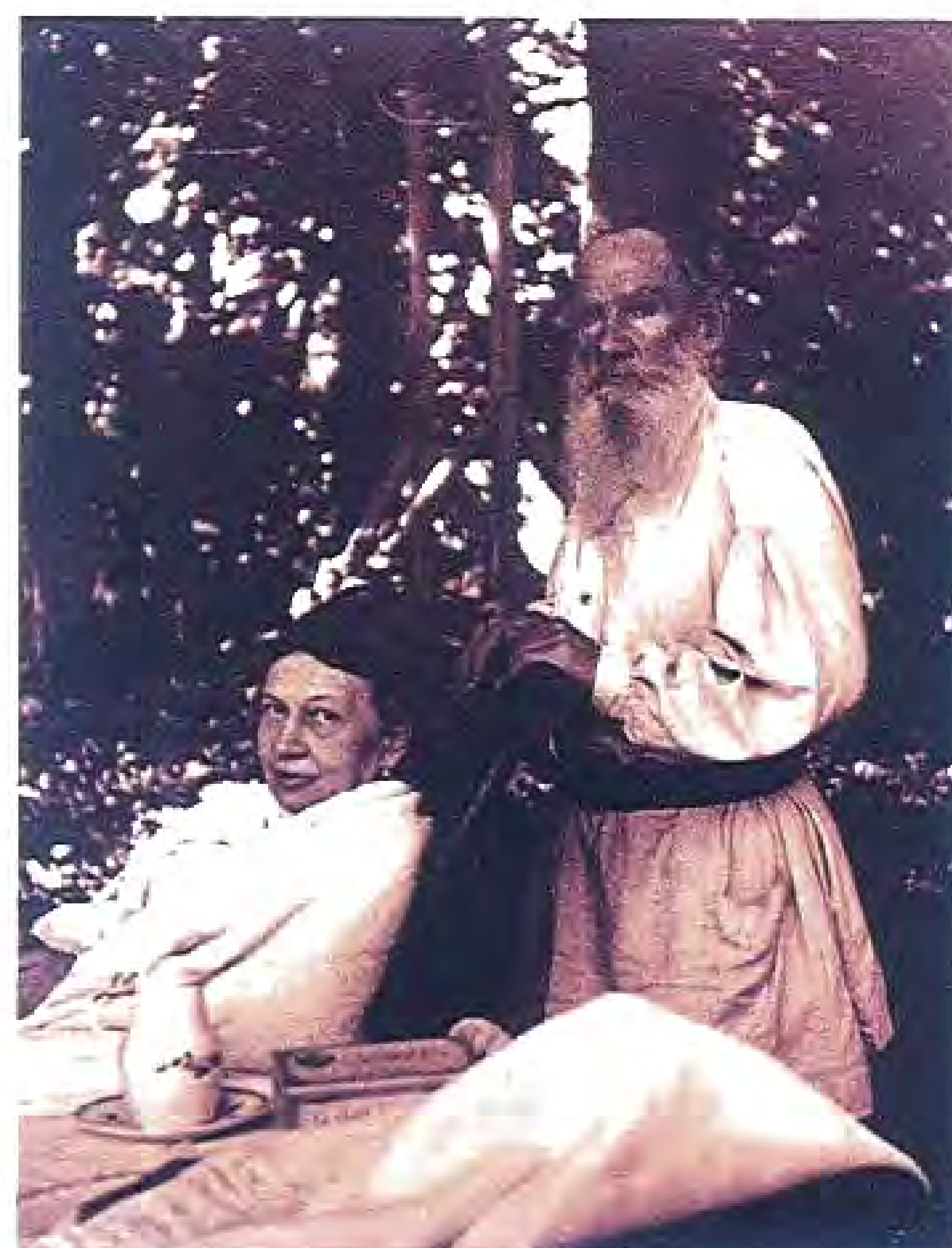
Prins într-o dilemă

Februarie 1904 a marcat începerea Războiului Ruso-Japonez, având ca miză supremația în Asia de Est, căruia Tolstoi i s-a opus cu tărie, ca întotdeauna. De această dată însă, Tolstoi nu mai era singurul de această părere. În ianuarie 1905, într-un incident cunoscut sub numele de „Duminica însângerată", la Sankt Petersburg au fost masacrați protestatarii pașnici care cereau printre altele, oprirea războiului. Mai mult, șase luni mai târziu, a izbucnit o revoltă pe cuirasatul Potemkin. Guvernul țarist a convocat o reuniune pentru a discuta cum să se procedeze în situația dată, soluția fiind instalarea lui Stolîpin în funcția de prim-ministru al Rusiei, în 1906.

Deși Tolstoi era extrem de acid la adresa guvernării despotice, el considera că revoluția poporului în Rusia era nu numai inutilă, dar și imposibilă. Dar pentru că era conștient de problemele imense pe care le prezenta guvernarea acelui timp, nu a investit cu legitimitate nici guvernul țarist nici pe cel revoluționar. În ambele situații, Tolstoi, „Anarhistul Creștin", era sceptic chiar și în privința ideii unei guvernări constituționale și presupus libere. Din cauza opiniilor sale nepopulare, Tolstoi s-a văzut izolat de restul lumii.

Încercând să se asigure că ideile sale nu sunt pervertite, Tolstoi a înțeles că ar trebui să rupă legăturile cu „poporul" și cu „adevărul".

Dar ca de fiecare dată, cum îi era imposibil pur și simplu să se detașeze și să ignore ce se petrecea în jurul lui, Tolstoi a hotărât să susțină o conferință. Părea că nu este nimic de făcut decât să continue să își prezinte propria viziune asupra vieții, cu speranța că și alții vor ajunge la aceeași înțelegere a celor care se petreceau în jur. După finalizarea primei etape a lucrului său cu oamenii, s-a întors în 1907 la Iasnaia Poliana pentru a-și continua munca de a educa populația.

▲ Tolstoi și Sofia în preajma anului 1906 în grădina din Iasnaia Poliana.

▼ 1905 Paradă organizată pentru soldații din Războiul Ruso-Japonez. Japonia sărbătorește victoria într-un război față de care Tolstoi s-a opus din răsputeri.

Tolstoi pe patul de moarte

DIN CULISE

BISERICA ORTODOXĂ RUSĂ

Biserica Ortodoxă Rusă face parte din Biserica Ortodoxă de Răsărit, care s-a scindat de Biserica Catolică Romană în secolul al XI-lea. În dezacord cu doctrina Papei, capul Bisericii Catolice, Biserica Greacă și cea Rusă au decis, după căderea Imperiului Bizantin, să își creeze propria aripă. Pentru o lungă perioadă de timp, Biserica Ortodoxă Rusă și-a păstrat autonomia.

Biserica a intrat sub jurisdicția guvernului abia în secolul al XVIII-lea, sub conducerea Țarului Petru I. Pentru a reprima dizidența care se dezvoltase recent în sânul bisericii, dar și pentru a centraliza puterea exercitată, Petru a preluat controlul asupra bisericii și a inițiat o serie de reforme. Pentru prima oară a fost abolit sistemul ierarhic al episcopilor, instituind în locul acestuia un sistem organizațional de tipul unui consiliu bisericesc. Oficialii bisericii erau acum funcționari publici, iar Biserica Ortodoxă Rusă s-a transformat într-o extensie a însuși guvernului.

Dincolo de aparenta pierdere a independenței de către biserică, clericii au devenit nobili, având la dispoziție proprietăți și iobagi care să le lucreze pământul. Biserica atât de aspru criticată de Tolstoi era în realitate doar un instrument de control al statului, profund coruptă deputerea laică.

Ultimul drum

Pe măsură ce avansau pregătirile pentru sărbătorirea celei de-a optzecea zile de naștere a lui Tolstoi, guvernul și biserica au devenit mai indulgente față de intervențiile sale în viața publică a țării. Rusia era copleșită de scrisori, telegrame și vizite venite din toate colțurile lumii, mulțimi de scriitori și filozofi dorind să celebreze longevitatea marelui gânditor.

Chiar și în 1909, Tolstoi era în formă. Își continua clasicele proteste la adresa acțiunilor guvernului și ale bisericii, lucrând în același timp la un nou roman. Era implicat intens în tot ceea ce se petrecea în jurul lui. Tolstoi făcea eforturi susținute să compună și să își transfere manuscrisele către editura Intermediarul, spre nemulțumirea soției sale care nu era în relații bune cu Certkov. Disensiunile au continuat și în anul următor, iar Tolstoi a început să aibă în vedere părăsirea căminului pentru totdeauna.

Astfel, la 28 octombrie 1910, la ora șase dimineața, Tolstoi a plecat de acasă însoțit de secretara sa. Fiica Alexandra i s-a alăturat două zile mai târziu. De teamă să nu fie urmărit, Tolstoi a decis să se îndrepte către o mănăstire, însă la mijlocul drumului a abandonat drumul într-o stație de tren.

Grăbindu-se să i se alăture la auzul înrăutățirii stării sale de sănătate, copiii i-au stat la căpătâi până în zorii zilei de 7 noiembrie (20 noiembrie pe stil vechi), când pneumonia l-a doborât. Guvernul a interzis participarea la slujba de înmormântare a acestuia, trimițând forțele polițienești să urmărească situația, care însă nu au putut să împiedice accesul celor peste cinci mii de oameni veniți să îi fie alături pe ultimul drum.

Căminul lui Tolstoi, conacul de la Iasnaia Poliana.

Tolstoismul: pacea socială şi conflictele familiale

Insistenţa lui Tolstoi în promovarea pacifismului şi împotrivirea faţă de război au dus, în cele din urmă, la întemeierea şcolii de gândire tolstoiste. În realitate, Tolstoi a încercat să îşi trăiască filozofia, luptând pentru sprijinirea victimelor foametei, donând bani pentru protejarea celor oprimaţi, şi susţinând prin alte mijloace recucerirea păcii. Paradoxal, cea mai mare rezistenţă împotriva filozofiei acestuia a emanat din propria sa casă, astfel că Tolstoi, care nu a dorit altceva decât o viaţă universală paşnică, nu a reuşit niciodată să atingă el însuşi acest deziderat.

Interpretarea personală: ce înseamnă să fii creştin

CONVINGERILE FILANTROPICE au început să iasă la iveală în jurul vârstei de cincizeci de ani. În tinerețe, obișnuia să se îmbete cu plăcerile vieții, scrisul era o distracție, însă în intervalul 1873-1875 și-a pierdut al cincilea și al șaselea fiu, pruncul care i-ar fi fost a treia fiică, precum și două mătuși. Punându-i în pericol viața fericită, teama de moarte a pus stăpânire din ce în ce mai mult pe gândurile lui Tolstoi, ajungând să se gândească la sinucidere ca la singura modalitate de a avea control asupra propriei sorți. Din acel moment, a început să caute răspunsuri în religie, însă nu în credința care i-a fost predicată din copilărie, cea a Bisericii Ortodoxe Ruse. Biserica pe care o cunoștea nu era altceva decât o proteză pentru Țar, care sprijinea războiul și promova validitatea pedepsei cu moartea. Pur și simplu nu putea să creadă într-o biserică ce propovăduia iubirea și milostenia Domnului la slujba de duminică, pentru ca în restul săptămânii să accepte crima.

Astfel, Tolstoi a întreprins propriile cercetări, și a descoperit Scripturile, fără să creadă însă în învierea lui Iisus, în Sfânta Treime sau în profeții. Din întreaga Evanghelie, singurul lucru pe care l-a găsit demn de reținut a fost Predica de pe Munte, și porunca lui Iisus Hristos de a ne împotrivi răului.

În urma cercetărilor, în 1879, Tolstoi a scris „Confesiunile" și „În ce constă credința mea", precum și „Evanghelia pe scurt", plasându-și toate eforturile în analiza credinței. Aceste idei radicale cu privire la biserică au stârnit confuzie în rândul prietenilor, și iritarea soției sale, Sofia.

Începuturile tolstoismului

În fapt, problemele conjugale ale lui Tolstoi au început cu mult înaintea acestui moment, cu accese de gelozie față de o veche iubită. Dincolo de acestea, faptul că „viitorul omenirii" avea întotdeauna prioritate față de propria familii a dus la disensiuni nesfârșite.

Cu cât se afunda mai mult în studiul interpretării doctrinei creștine, cu atât era mai dezgustat Tolstoi de stilul de viață decadent al celor bogați și de alte apucături similare specifice timpurilor sale, astfel că a început să acorde sprijin refugiaților și să protesteze cu și mai multă ardoare împotriva acțiunilor guvernului.

Urmărit de guvern pentru idealurile sale anarhice, Tolstoi și-a făcut prieteni noi, care îi împărtășeau viziunea; soția sa însă, veșnic rațională, a ajuns să îi urască pe acești noi prieteni periculoși. Simțea cu stringență nevoia de a-și proteja copiii de ideile periculoase și neortodoxe ale soțului său cu privire la viață și moralitate. Inflexibilitatea filozofică a lui Tolstoi l-a determinat să îi cedeze soției sale administrarea gospodăriei, forțându-l să își susțină întrunirile și evenimentele activiste în altă locație.

Cu dorința arzătoare de a îi elibera pe iobagi, a decis să renunțe la viața sa de moșier în favoarea celei de muncitor al pământului. În concepția sa, în aceasta consta tolstoismul – nu în ritualuri de venerare și de confesiune tipice religiilor, ci în traiul simplu și cinstit, ca fermier sau muncitor. Un exemplu al acestei filozofii a fost detaliat în povestea populară „Doi bătrâni", foarte ușor de înțeles de oricine. Astfel, pentru a sluji din tot sufletul divinitatea, mai degrabă

Voi pleca, pentru ca nimeni să nu poată interveni

▲ Tolstoi și țăranii, în timpul acțiunii umanitare din timpul foametei din 1891.

decât a pleca în pelerinaj la Ierusalim, este mai important să îi hrănești pe cei flămânzi, să duci o viață simplă și onestă lucrând pământul.

Dar Sofia, crescută într-o familie bogată, netulburată de aceste idei, dorea o viață în huzur. În ciuda eforturilor lui Tolstoi de a trăi o viață liniștită și modestă, nu a reușit niciodată să ajungă la un compromis în privința soției și copiilor săi. Istovit de cicăleala soției, Tolstoi i-a poruncit odată să iasă afară, dar când aceasta a început să-și facă bagajele, a izbucnit în lacrimi și i-a cerut iertare. Deși se îndepărtase de Sofia, nu putea să trăiască fără ea. Aceste lucruri nu au făcut decât să se adune, făcând relația de cuplu din ce în ce mai dificilă, odată cu trecerea anilor.

„Intermediarul": evanghelismul filozofic

În ultimii ani, Tolstoi, în dorința de a aprofunda educația populației cu privire la filozofia sa, l-a ales ca partener pe Certkov. Foarte asemănător cu Tolstoi, Certkov se născuse într-o familie bună, luptase în armata rusă, iar acum dorea emanciparea iobagilor. Cei doi au pornit astfel un proces de educare atât a celor sărmani cât și a bogaților, în vederea demarării acelor schimbări pe care le doreau pentru națiunea lor. Pentru a promova viziunea tolstoistă, cei doi au înființat editura Intermediarul.

◂ În prag de trecere în neființă, Tolstoi își părăsește căminul.

În încercarea de a își trăi filozofia și de a renunța la averea pe care o acumulase din scris, decizia lui Tolstoi de a munci ca fermier nu a fost bine primită de soția și copiii săi, care i s-au opus cu tărie. Astfel, în conformitate cu dorințele familiei, în anul 1880 i-a transferat soției toate drepturile de autor pentru operele sale. Ulterior, în 1881, a început din nou să scrie, dar de această dată nu romane ci opere filosofice, în speranța de a îmbunătăți nu numai Rusia, ci și restul lumii. În lumina publică, Tolstoi a beneficiat întotdeauna de sprijinul soției sale, dar în particular și-a petrecut restul vieții luptându-se atât cu ea cât și cu Certkov.

Mai târziu, în 1891, cu binecuvântarea soției, Tolstoi a plecat să contribuie la eforturile de jutorare a celor afectați de foameta din Rusia, iar mai apoi i-a ajutat pe ducoborii persecutați religios, care refuzau să se înroleze în armată din motive morale. Cu toate acestea, având o percepție diferită asupra actelor filantropice ale bogaților, Sofia a devenit din ce în ce mai furioasă pe acțiunile soțului său, și ruptura dintre aceștia a continuat să se adâncească.

Prima adăugire la operele ale căror drepturi de autor fuseseră cedate a fost publicată și distribuită prin „Intermediarul". Cum era clar că, în 1909, viața sa se apropia de final, l-a desemnat pe Certkov drept executorul său testamentar, spre nemulțumirea Sofiei.

Evenimente marcante

Odată cu publicarea lucrării lui Tolstoi, prin care se opunea pedepsei cu moartea, aceasta a avut o influență internațională. Susținătorii tolstoismului de pretutindeni, din Europa până în îndepărtata insulă a Japoniei, au ieșit la lumină. Din păcate însă, familia sa era pe punctul destrămării.

La începutul lui 1910, Sofia a devenit de nestăpânit. Copiii se întorceau dintr-o vizită la tatăl lor, care tocmai hotărâse să își revoce testamentul. Această decizie dădea naștere posibilității ca ea și copiii să rămână într-o situație dificilă, lipsiți de sprijin. Singurul membru al familiei care i-a luat partea lui Tolstoi a fost, ca de obicei, fiica sa Alexandra.

După multe răfuieli cu soția sa, și după mulți ani în care a meditat la părăsirea familiei, Tolstoi și-a pus planul în aplicare la 28 octombrie. În jurul orei 6 dimineața, cu grijă să nu își trezească soția, care lăsase ușa dormitorului deschisă pentru a-l supraveghea, Tolstoi s-a furișat afară din casă, însoțit de secretara sa. Dar zilele de libertate i-au fost numărate. Înfrânt de boală într-o stație de tren de pe traseu, familia l-a prins din urmă pe 2 noiembrie.

„Nu voiam să se amestece nimeni, așa că am hotărât să plec. Și chiar asta am făcut."

Spunând acest lucru, în dimineața de șapte noiembrie (douăzeci noiembrie pe stil vechi), Tolstoi a trecut în neființă. În acel moment, sufletul marelui scriitor și gânditor și-a câștigat libertatea eternă.

▲ 1892 Alimente distribuite la țară în timpul foametei. Țăranii se aliniază ca să primească de mâncare.

▲ Fotografie târzie cu Tolstoi și Sofia. Certurile conjugale au determinat adâncirea rupturii dintre cei doi.

Tolstoi și adepții săi, care credeau că o viață simplă și cinstită reprezintă cel mai important mijloc de trai.

▲ Trupul lui Tolstoi este purtat de prietenii și copiii săi.

O ALTĂ STEA
DOSTOIEVSKI

Cea mai importantă literatură a Rusiei

Tolstoi și Dostoievski sunt cei mai mari exponenți ai literaturii ruse, în special a celei de secol XIX. Dostoievski îl idolatriza pe deja celebrul Tolstoi, iar Tolstoi nutrea un respect profund pentru opera lui Dostoievski. Chiar și așa, Dostoievski a avut tendința de a încerca să se distanțeze de asocierea cu Tolstoi.

Chiar de la naștere, celor doi le-a fost dat să remarce și să înțeleagă măreția celuilalt. Este cunoscut faptul că Dostoievski a citit și a apreciat nespus romanul „Anna Karenina". „Jurnalul unui scriitor" era publicat foileton în revista „Cetățeanul". Dostoievski era deja un scriitor consacrat, cu mai multe romane publicate. La acel moment era considerat de mulți ca fiind romancierul lor favorit, atât pentru temele profunde cât și pentru stilul său. Privind în urmă, a declarat întotdeauna că „Anna Karenina" l-a influențat profund în conceperea „Fraților Karamazov".

Realismul fantastic

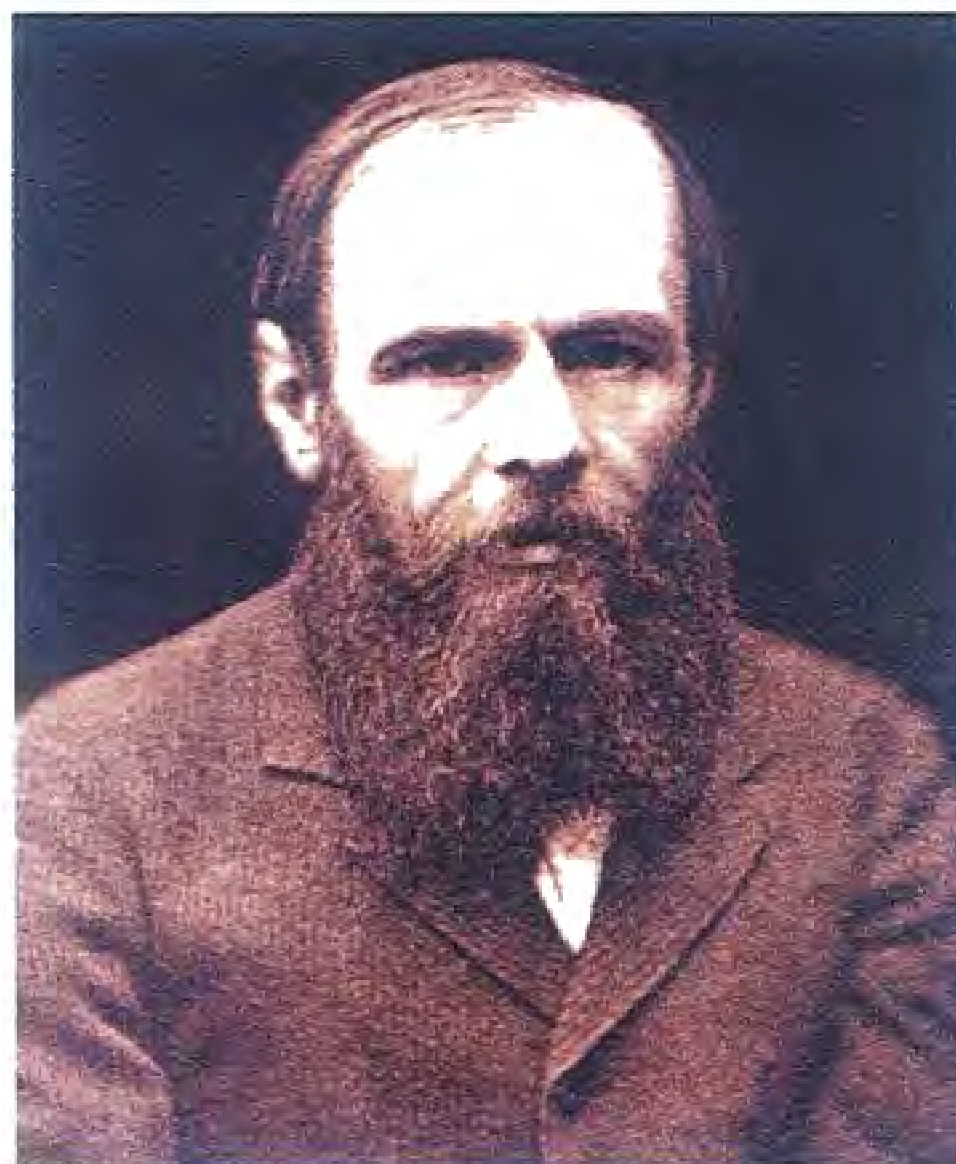
Dostoievski s-a născut la Moscova, cu șapte ani înaintea lui Tolstoi, fiind al doilea fiu al familiei. La șaptesprezece ani, a fost admis la școala de inginerie, unde s-a întânit pentru prima oară cu operele scriitorului occidental Shakespeare. La absolvire, s-a angajat într-o societate de profil ca inginer proiectant, dar a înțeles că nu poate renunța la fascinația sa pentru literatură. Demisionând de la slujba pentru care se pregătise, a urmat o carieră de scriitor. Primul său roman, „Oameni sărmani", nu a fost însă bine primit de public, ba chiar a fost aspru criticat.

În această perioadă, Dostoievski s-a alăturat unei societăți filosofice utopice cunoscute sub numele Cercul Petrașevski. Guvernul, suspectând grupul de organizarea unei răscoale țărănești, a decis să îi monitorizeze, pentru ca în 1849 să aresteze întregul grup. Implicat în presupusul complot, Dostoievski a fost condamnat inițial la moarte, pedeapsa fiind apoi comutată la patru ani de închisoare în Siberia.

La eliberarea din închisoarea siberiană, Dostoievski și-a reluat creația literară, publicând foileton „Amintiri din casa morților". Tolstoi avea să îi laude cu căldură această operă. Începând cu anul 1864, a publicat succesiv romanele „Însemnări din subterană", „Crimă și pedeapsă" și „Jucătorul". Suflet chinuit care nu și-a găsit niciodată liniștea, Dostoievski exercita totuși o influență copleșitoare asupra lumii în care trăia.

▲ Biroul de lucru al lui Dostoievski, din Sankt Petersburg.

▲ Scriitorul Dostoievski. Chiar și în acest moment al istoriei, operele sale sunt cunoscute în toată lumea.

Cu Dostoievski la căpătâi

Ulterior, Dostoievski a publicat „Idiotul", „Demonii" și „Frații Karamazov", fiindu-i recunoscut marele talent literar. În discursul susținut la inaugurarea monumentului lui Pușkin, Dostoievski a dobândit și mai multă notorietate, declarând că „a fi cu adevărat rus înseamnă a te înfrăți cu toată lumea". În fapt, discursul îi fusese solicitat lui Tolstoi, dar Dostoievski s-a propus, ca voluntar, să îl substituie, pentru a-l salva de la o asemenea corvoadă.

Dostoievski a murit anul următor, în 1881, la scurt timp după faimosul discurs. Continuând să recunoască valoarea rivalului, Tolstoi a deplâns profund pierderea unui om pe care nici măcar nu a ajuns să îl cunoască. Mai mult, după moartea sa, văduva lui Dostoievski, Anna, s-a împrietenit cu soția lui Tolstoi, Sofia. Când Sofia a preluat controlul asupra drepturilor de autor care îi reveneau soțului său, Anna i-a descifrat tainele hățișurile dreptului proprietății intelectuale.

Tolstoi a decedat în 1910, la mai mult de douăzeci de ani de la trecerea în neființă a lui Dostoievski. Pe noptiera de lângă patul de moarte al lui Tolstoi se odihnea un exemplar al romanului „Frații Karamazov", scris de Dostoievski.

▼ Mormântul lui Dostoievski.

Duşmanii şi influenţele unui mare scriitor

Tolstoi, mereu opunându-se preocupărilor lumeşti, a fost cel mai aspru cu sine însuşi. În întreaga sa viață și-a transformat mulți prieteni în duşmani, dar a avut parte şi de mulți adepți şi cititori care i-au susținut cu ardoare opera. An după an, scriitorul rebel a persiflat autoritățile, urând conducerea țării și controlul exercitat de biserică. De aceea, și-a ales asociații cu mare atenție.

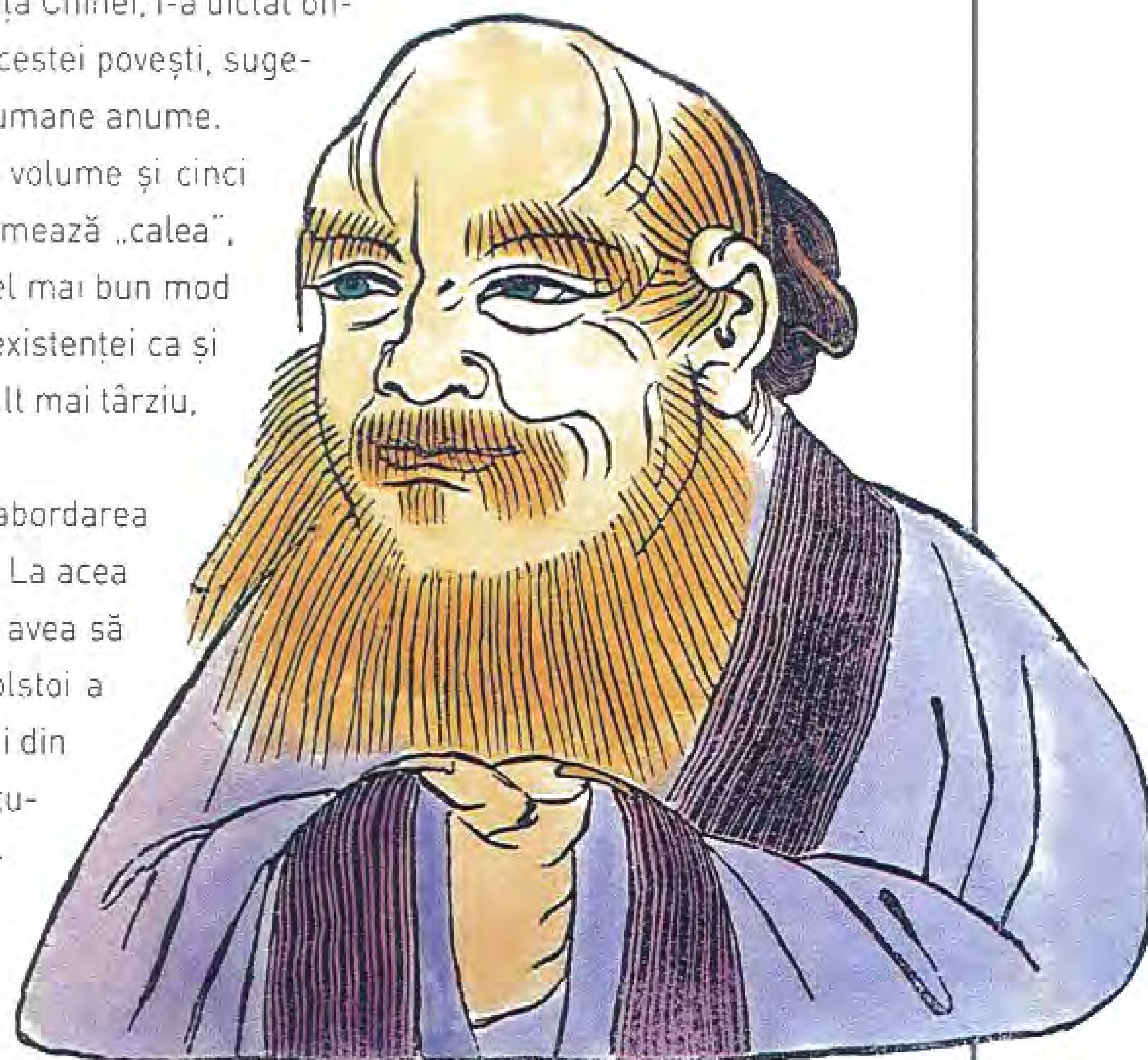
„Marele profesor al umanității" Respectul pentru înțelepții Antichității

Lao Zî (535?-?)

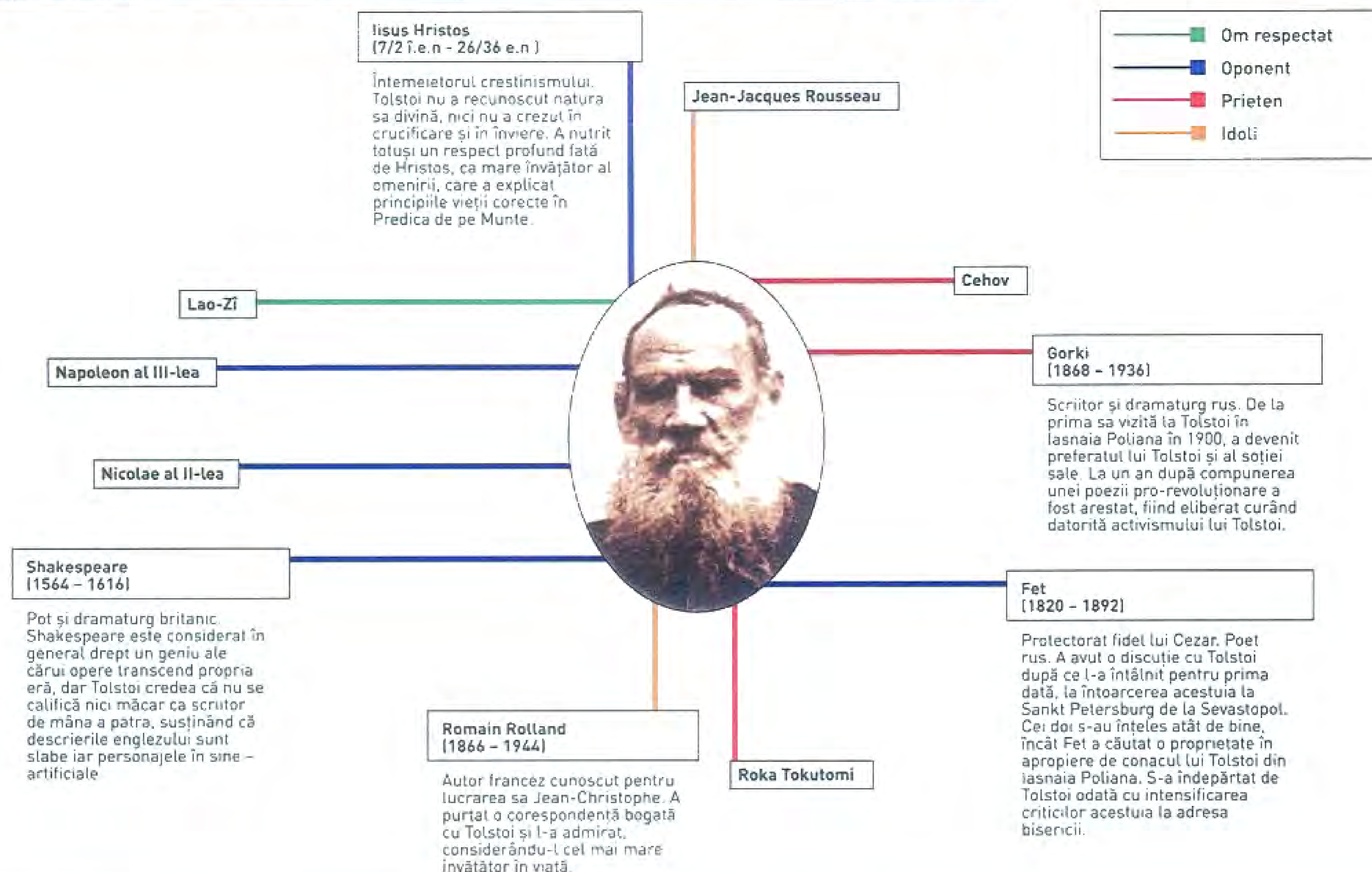
Există multe lucruri pe care nu le cunoaștem despre Lao Zi, Părintele Daoismului. Deși se crede în mod tradițional că a fost contemporanul lui Confucius, alte teorii susțin că a trăit cu 400 de ani mai devreme, sau dimpotrivă, că Lao Zî a fost un personaj fictiv care nu a existat niciodată. Cele mai timpurii documente care se referă la acest misterios profesor sunt „Shiki" și „Biografia lui Lao Zî". Conform acestor surse, prenumele său este Li, fiind născut în principatul Chu. Se spune că în perioada de studiu pentru examenele de titularizare ca funcționar guvernamental, a primit un vizitator care i-a propus o ghicitoare. „Te pregătești pentru înțelepciune", i-a spus acesta, „dar arăți ca un neghiob". Aspirând la o mai bună înțelegere și privind în urmă cu speranță prin prisma experienței, a descris acea ființă drept „asemănătoare unui dragon". Ulterior, Lao Zî s-a îndreptat către vest pentru continuarea studiului. Ajungând însă la granița Chinei, i-a dictat ofițerului vamal celebra carte Dao De Jing. Istoria se desprinde întrucâtva de firul acestei povești, sugerând că „părintele taoismului" nu a existat niciodată ca întruchipare a unei ființe umane anume.

Singurul lucru care ne-a rămas de la Lao Zî este cartea compusă din două volume și cinci mii de caractere chinezești, „Dao De Jing". Discutând conceptul că Universul urmează „calea", și că ființele trebuie să trăiască întru „non-acțiune", opera lui Lao Zî susține că cel mai bun mod de a trăi este prin non-interferență. Deși cartea dă suficientă greutate filozofică existenței ca și concept, informațiile netratate le depășesc ca număr cu mult pe cele furnizate. Mult mai târziu, Lao Zî a fost deificat de către religia taoistă.

Tolstoi și-a manifestat pentru prima oară interesul față de Lao Zî odată cu abordarea studiului religios și filozofic oriental, în 1884, la vârsta de cincizeci și șase de ani. La acea vreme se lupta cu Biserica Ortodoxă Rusă, în căutarea propriei credințe, pe care avea să și-o clarifice prin intermediul Învățăturilor Orientale. Într-o lucrare din 1887, Tolstoi a susținut că Lao Zî, Confucius și Buddha au fost cu toții „mari profesori", plasându-i din punct de vedere filozofic pe aceeași treaptă cu Iisus Hristos, și susținând că învățăturile acestora se reduc la aceeași esență. În 1893, Tolstoi și-a dedicat timpul traducerii scrierii lui Lao Zî, recunoscând în opera sa aceleași teme ale nonviolenței pe care le descoperise în Predica de pe Munte. Non-acțiunea lui Lao Zî corespundea perfect viziunii proprii despre filozofia creștină și credința morală.

REȚEAUA DE LEGĂTURI PERSONALE

▲ Personalitățile din casetele pe fundal gri sunt prezentate în detaliu în acest capitol.

Un mare gânditor

Jean-Jacques Rousseau (1712-1778)

Rousseau s-a născut în 1712 la Geneva, în Elveția. Tatăl său, un ceasornicar talentat, l-a crescut pe Rousseau după moartea mamei, curând după nașterea sa. Tatăl era în același timp membru al adunării generale a țării, și se spune că, în tinerețe, Rousseau a deprins de la părintele său atât mândria de a fi orășean cât și dragostea de țară. După părăsirea Genevei la vârsta de 16 ani, a dus o viață de pribegie și, în cele din urmă, s-a stabilit în orașul Champery din estul Franței.

Ceea ce l-a pus pe Rousseau pe harta marilor scriitori a fost „Discursul asupra științelor și artelor", pe care l-a trimis Academiei din Dijon în speranța câștigării unui concurs de eseuri. Fiind desemnat câștigător, Rousseau a profitat de șansa de a se întâlni cu intelectualii cunoscuți drept enciclopediști. Și-a câștigat renumele ca filozof, dar din cauza modului său de viață nestatornic, aproape că s-a înstrăinat de Voltaire, d'Alambert și de alți intelectuali de marcă ai epocii. După ce a refuzat pensia oferită de rege, a părăsit Parisul și s-a stabilit la țară. Aici a scris lucrarea Iulia sau noua Heloiză. Roman de dragoste scris sub formă epistolară, s-a numărat printre cele mai bune cărți ale secolului al XVIII-lea, având o mare influență asupra mișcării romantice ulterioare. A fost constrâns să fugă din țară în 1762 după ce teoria sa privind educația prezentată în romanul. „Émile sau despre educație", a fost condamnată de către biserică. După ce a călătorit prin Elveția și Anglia, s-a întors la Paris sub un alt nume în 1770, și a început să compună „Confesiunile lui Jean-Jacques Rousseau".

Tolstoi a citit toate cele douăzeci de volume de opere ale lui Jean-Jacques Rousseau încă de la vârsta de cincisprezece ani. L-a îmbrățișat pe Rousseau ca pe un spirit înfrățit și ca pe un om pe placul său. De altfel, se spune că a fost atât de fermecat de Rousseau încât, pe când era un student de nouăsprezece ani la Universitatea din Kazan, obișnuia să poarte la gât un medalion cu un chip similar celui al lui Rousseau. Rousseau credea că ființele umane sunt născute pentru a fi fericite, și trebuie să trăiască întru căutarea fericirii, concept similar filozofiei lui Tolstoi. După citirea operelor lui Rousseau, Tolstoi a descoperit în acesta o manieră de gândire similară. Raționamentele lui Rousseau au rezonat cu cele ale lui Tolstoi și i-au conferit ordine filozofiei scriitorului rus.

Rousseau și-a finalizat Confesiunile în 1770 și, înainte să își poată termina ultima operă, „Visările unui hoinar singuratic", a murit subit la periferia Parisului în 1778. În 1794, conform dorinței soției sale, a fost înhumat în Panteon, acolo unde se odihnesc și osemintele altor mari oameni ai istoriei.

Împăratul Franței care a cucerit fortăreața din „Povestiri din Sevastopol"

Napoleon al III-lea (1808-1873)

Napoleon al III-lea s-a născut la Paris, numele său complet fiind Charles Louis-Napoleon Bonaparte. Crescând ca nepot al lui Napoleon, împăratul Franței, viața sa s-a schimbat complet odată cu bătălia de la Waterloo. Înfrângerea definitivă, absolută, a unchiului său, geniul militar Napoleon I, l-a constrâns pe Napoleon al III-lea să trăiască în exil, departe de Franța.

A complotat în două rânduri împotriva Monarhiei din Iulie, în 1836 și în 1840, ambele ocazii fiind sortite eșecului. După Revoluția din februarie 1848, a fost în sfârșit liber să revină în Franța, fiind ales deputat în cadrul Adunării Naționale. În luna decembrie a aceluiași an a fost ales președinte al noii Republici Franceze, urmând să își consolideze baza de putere. În 1851 a pus la cale o lovitură de stat, înaintea terminării mandatului, a dizolvat adunarea, fiind ales împărat de către popor în luna decembrie a anului următor. În prima parte a exercitării funcției de împărat a instituit dictatura, suprimând legitimiștii (adepții dinastiei de Bourbon) și facțiunile democratice. A promovat de asemenea o nouă politică economică, începând cu reforma sistemului financiar. Pentru a câștiga popularitatea plebei, a participat activ la războaie, asemenea unchiului său. Primul război la care a luat parte a fost cel din Crimeea.

Acest război, izbucnit în 1853, avea ca miză controlul asupra Peninsulei Balcanice și a Orientului Apropiat. De o parte a conflictului s-a plasat alianța dintre Anglia, Franța, Sardinia și Turcii Otomani, iar de cealaltă parte, Rusia. Tânărul Lev Tolstoi participa de asemenea la bătălia ce avea să se dea pe viață și pe moarte, pentru fortăreața Sevastopolului. La finele unui asediu înverșunat care a durat un an, fortăreața a căzut în cele din urmă în mâinile armatei aliate. Tolstoi a folosit această experiență ca bază pentru cele trei povestiri grupate în „Povestiri din Sevastopol".

„Scumpul"

Anton Cehov (1860-1904)

Dramaturg iubit și respectat până în zilele noastre de către poporul său, ca demn reprezentant al Rusiei, Anton Cehov s-a născut într-un port la Marea Azov, în 1860.

Unchiul său și-a obținut eliberarea din iobăgie prin muncă, dar tatăl său nu a reușit să administreze un magazin universal și a dat faliment. Întreaga familie, cu excepția lui Anton, s-a refugiat la Moscova. Anton a fost singurul membru al familiei rămas în oraș, și a reușit să termine liceul trăind independent. Studiile absolvite i-au permis să urmeze facultatea de medicină din cadrul Universității de la Moscova. În cursul studiilor medicale, și-a susținut familia, scriind numeroase opere pe care avea să le publice în reviste și ziare.

Cehov a rămas puternic implicat în literatură după ce a devenit medic. La sfatul mai vârstnicului său partener în ale literaturii, Grigorovici, a abandonat cariera de doctor și a început să scrie. Orizonturile sale s-au lărgit cât timp a colaborat cu ziarul conservator Timpuri Noi.

La acea vreme, Cehov a aflat despre Tolstoi, și tolstoismul a găsit rezonanță în sufletul său. De altfel, Tolstoi a favorizat autori de origine sărmană precum Cehov și Gorki, mai degrabă decât autori precum Turgheniev care s-au ridicat din rândurile nobilimii. Cehov l-a vizitat pe Tolstoi în repetate rânduri la Iasnaia Poliana, și a mers chiar la casa sa din Crimeea să vadă cum se simte, după ce Tolstoi a decis să își petreacă acolo convalescența.

În 1892, Cehov și-a stabilit o reședință la Milikhovo, lângă Moscova. Aici și-a pus în practică tolstoismul, prin acțiuni precum construcția de școli sau participarea la eforturile de ajutorare a victimelor foametei. În acest timp a scris capodopere precum „Pescărușul„, "Unchiul Vanea", „Salonul numărul 6" și „Viața mea". Cehov a suferit o lungă perioadă de timp de tuberculoză, fiind nevoit să se mute la Yalta, în Crimeea, pentru îngrijiri. Starea sănătății l-a determinat să se mute încă o dată în 1904, la Badenwiler, în sudul Germaniei, acolo unde a și trecut în neființă în cursul aceluiași an.

Ultimul țar rus criticat de un scriitor bătrân care visa la eliberarea țărănimii

Nicolae al II-lea (1868-1916)

Nicolae al II-lea este cel mai mare fiu al țarului Alexandru al III-lea al Rusiei și al Reginei Maria. Deși imperfecte, reformele unchiului său, Alexandru al II-lea au redat libertatea iobagilor și au dat naștere unor legislaturi regionale în care țăranii aveau un cuvânt de spus. Ca și propriul său tată, Nicolae al II-lea era diferit de unchiul său prin faptul că a fost educat în spirit reacționar. În 1894, la vârsta de 26 de ani, a preluat sceptrul Imperiului, după moarta tatălui său. Tot în aceeași perioadă, s-a căsătorit cu Alexandra, fiica ducelui de Darmstadt, Hesse și Rin, nepoată a Reginei Victoria a Angliei.

Nicolae al II-lea avea a moștenit politicile tatălui său, dar ulterior a fost manipulat de cei din jur. Tolstoi i-a scris țarului Nicolae al II-lea o scrisoare, de la reședința sa din Crimeea, în care promova libertatea de mișcare, libera conștiință și accesul la educație, abolirea proprietății private asupra terenurilor și abandonarea guvernământului autocrat. Desigur, fiind reacționar, ca și tatăl său, și atașat autorității specifice țarilor, era improbabil ca Nicolae al II-lea să răspundă. Politica sa de aplanare a frământărilor interne prin invadarea altor țări a culminat cu războiul ruso-japonez din 1904. Imediat după izbucnirea Războiului, Tolstoi l-a criticat în scris.

Odată cu declanșarea Primei revoluții ruse după incidentul Duminicii sângeroase din 1905, Nicolae al II-lea a făcut o serie de concesii: le-a promis țăranilor aceleași libertăți ca și orășenii, precum și înființarea unui legislativ național. Cu toate acestea, când a văzut că nici măcar astfel de reforme nu pot stabiliza țara, a promulgat o constituție care păstra puterile dictatoriale ale Țarului, și Nicolae al II-lea a redevenit reacționar. În toiul acestor frământări, Țarina a căzut în mrejele misteriosului călugăr Rasputin. În Primul Război Mondial, Țarul a declarat război Germaniei la sfatul diplomaților și liderilor săi militari, dar după înfrângerea armatei sale de către germani în primăvara anului 1915, relațiile sale cu cabinetul au intrat într-un impas. Țarul fiind plecat pe front în toată această perioadă, problemele țării rămăseseră mai mult pe umerii Țarinei, nepopulară în rândul maselor din cauza originii sale germane și care era din ce în ce mai influențată de Rasputin.

În 1917 a izbucnit Revoluția din Februarie și, pe 2 martie a aceluiași an, Nicolae al II-lea a fost constrâns să abdice la Pskov. În august a fost exilat în Siberia, împreună cu soția și cei cinci copii ai săi. De teama unei posibile misiuni de salvare organizate de anti-revoluționari, a fost ucis, laolaltă cu familia sa, la 16 iulie 1918.

„Tolstoi-ul japonez" care a vizitat Iasnaia Poliana

Roka Tokutomi (1868-1927)

Roka Tokutomi (născut Kenjiro Tokutomi) a văzut lumina zilei în 1868, în localitatea Minamata din prefectura Kumamoto. Roka a studiat la Universitatea Doshisha din Kyoto. Revenit în Kumamoto, a fost botezat creștin, pentru ca apoi să se întoarcă la Doshisha pentru finalizarea studiilor. Cu toate acestea, opoziția față de relația sa amoroasă cu Nijima Jo l-a determinat să fugă pe ascuns cu aceasta. În 1889 a mers în capitală, unde s-a alăturat companiei administrate de fratele său. Acolo a deprins meșteșugul unui om de litere, scriind pentru Kokumin no Yuu, „Kokumin no Tomo" („Prietenul Națiunii"), „Kokumin Shinbun" („Ziarul Națiunii"), „Katei Zasshi" („Revista Acasă"), editate de fratele său, precum și pentru alte asemenea publicații.

În acest interval, în 1890 a scris „Rokoku no Taito Torusutoi Haku" („Marele om al Rusiei, contele Tolstoi"). Acest fapt a impulsionat realizarea primei întâlniri dintre un scriitor japonez și un mare autor rus. Aflat în vacanță în Europa în septembrie 1896, Soho l-a vizitat pe Tolstoi în Rusia. Aceasta l-a determinat pe mai tânărul său frate, Roka, să scrie biografia lui Tolstoi. Primind această sarcină de la fratele său, Roka a publicat lucrarea„ Torusutoi" („Tolstoi") în aprilie 1897.

Roka și-a făcut prima intrare semnificativă în lumea literară cu romanul Hototogisu („Cucul cel mic"), publicat foileton în ziarul Kokumin Shinbun. Romanul zugrăvea iubirea tragică a celei mai mari fiice a generalului Gan Oyama. În 1900, a fost publicată într-o ediție revizuită, sub formă monografică. Nu numai că a fost extrem de bine primită de public, dar a reușit să captiveze audiențe mari, fiind dramatizat ca shinhageki (o formă de teatru specifică erei Meiji, alternativă la kabuki).

În timp ce escalada muntele Fuji în 1905, s-a îmbolnăvit subit și a intrat în comă. În acest somn adânc a cunoscut o „revoluție psihologică". Ulterior, a devenit absorbit de citirea Evangheliilor și a operelor lui Tolstoi. S-a stins din viață în 1927 (al doilea al erei Showa), în mijlocul scrierii celor patru volume autobiografice, terminate mai târziu de soția sa.

Cu toate acestea, în 1918 Roka a declarat că se dezice de Tolstoi. Deși a continuat un regim de viață tolstoist, reverența aproape divină a lui Roka față de Tolstoi a luat sfârșit. Odată cu terminarea imensei sale autografii, Fuji, Roka s-a împăcat cu fratele său. S-a stins din viață în 1927 (al doilea al erei Showa).

Consecințe Revizuirea posibilității non-violenței

Tolstoi, autorul reprezentativ pentru realismul rusesc, și-a păstrat până în zilele noastre un loc special în literatura universală, prin intermediul operelor sale „Anna Karenina" și „Război și pace". Pe de altă parte, contribuțiile sale ca filozof păreau a fi apus. Însă pledoaria lui Tolstoi pentru non-violență l-a influențat pe Gandhi și, pe măsură ce lumea modernă continuă să fie zguduită de violențe, filozofia lui Tolstoi devine din în ce mai importantă.

Marea stea a literaturii rusești

În lumea literaturii rusești care a dat naștere la nenumărate mari talente, Tolstoi ocupă totuși un loc special. Prin comparație cu alți scriitori considerați „autori naționali" ai Rusiei precum Cehov sau Pușkin, Tolstoi pare a fi cu o treaptă mai sus. Chiar și un autor ca Dostoievski este cotat mai slab, prin alăturarea cu Tolstoi. Se spune că nu puțini sunt cei care afirmă că „Tolstoi reprezintă întreaga Rusie".

De aceea, muzeul dedicat lui Tolstoi de la Moscova continuă să primească numeroși vizitatori. Împreună cu casa memorială a lui Tolstoi (cea în care Tolstoi și-a petrecut mai mult de jumătate din viață), întreaga Iasnaia Poliana s-a transformat într-un muzeu care atrage publicul din întreaga lume.

Cu siguranță, reputația lui Tolstoi ca autor este de nezguduit. „Anna Karenina" și „Război și pace" încă își păstrează locul în literatura universală, drept cele mai valoroase produse ale realismului rusesc. Prin contrast cu acest loc strălucitor în literatură, opera sa ca filosof și om al credinței își găsește puțini adepți în ziua de azi. În timpul războiului ruso-japonez, care i-a permis Japoniei să se alăture Americii și marilor puteri ale Europei, acest autor de talie mondială denunța cu tărie războiul însuși. Totuși, aceste lucruri sunt deja uitate de cei aflați de cealaltă parte a baricadei, japonezii.

Conform biografiei scrise de Sklovski, în tinerețea sa, Tolstoi i-a spus mătușii sale Alexandra că, în situația în care cineva dorește să trăiască în spiritul credinței, este necesar să se chinuie, să sufere, să se neliniștească, să eșueze și să repete acest proces la nesfârșit, iar dacă cineva încearcă să treacă prin viață în liniște și siguranță, are o inimă vrednică de dispreț.

Tolstoi a ascultat de șoaptele demonului în căutarea plăcerilor estetice, și astfel au fost posibile numeroasele capodopere pe care le-a creat. Pe de altă parte, în spiritul învățăturilor unei divinități stoice și raționale, a devenit necesar să se opună permanent Bisericii Ortodoxe Ruse și guvernului țarist, să trăiască viața simplă a unui țăran și să promoveze eliberarea iobagilor și nonviolența.

Tolstoi - chiar și în Japonia

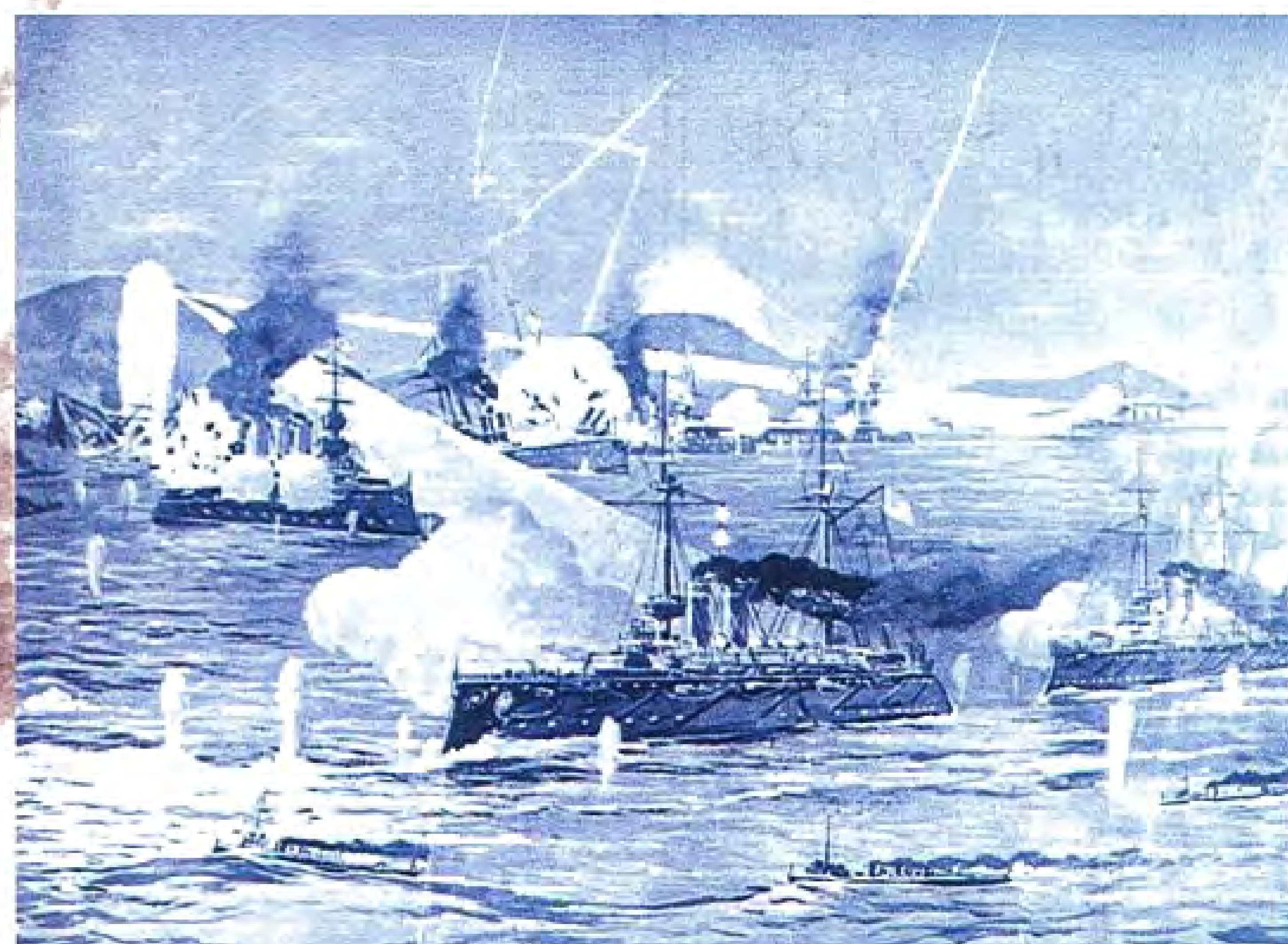
Japonezii erelor Meiji și Taisho înțeleg cum se cuvine și acceptă natura multifațetată a lui Tolstoi, ca scriitor, filosof, și om al credinței.

Conform lui Teishimei Futaba, Tolstoi este bine primit de publicul japonez peste măsură de riguros datorită modului exhaustiv în care a contemplat problemele vieții umane, și asemenea unui autor japonez, a examinat cu stăruință o gamă largă de problematici.

Influența lui Tolstoi asupra literaturii japoneze a început pe când era încă în viață. În 1910, acest autor a încercat să ilumineze lumea cu idealurile sale înalte, pentru a sfârși în mod dramatic, după ce a plecat hoinar în lume. În cercurile teatrale, punerea în scenă a „Învierii" realizată de Hogetsu Shimamura și de Sumako Matsui l-a făcut cunoscut pe marele scriitor în Japonia, iar „Cântecul Katiușei" din piesă a cucerit inimile unei generații întregi.

Dintre toți aceia care au fost influențați de Tolstoi în era Taisho, persoana care a depus cele mai mari eforturi să aplice filozofia lui Tolstoi a fost Saneatsu Mushakoji. Alături de Naoya Shiga

Pentru a trăi în spiritul credinței, trebuie să treci printr-un chin continuu; iar dacă vrei să treci prin viață în siguranță și în liniște, trebuie să ai o inimă demnă de dispreț.

▲ Mai 1905. O bătălie din Marea Japoniei încheiată cu o victorie decisivă pentru Japonia.

și alții a pus bazele revistei literare Shirakaba („Mesteacănul alb"), care a servit drept scenă de lansare pentru creațiile sale literare. Fiind captivați de ideile filosofice ale lui Tolstoi, le-au interpretat prin prisma propriei gândiri creând Atarshiki Mura („Noul sat"), în care au început să trăiască o viață simplă.

◂ Tolstoi în 1903. La bătrânețe a devenit bolnăvicios, dar conștiința sa față de reformele sociale a rămas neștirbită.

▲ Lenin (rândul din față, al doilea din dreapta) și alți revoluționari, în Sankt Petersburg, în 1915.

Influența lui Tolstoi nu s-a limitat însă la Saneatsu. Ca și umanist, a avut o influență majoră și a atras un larg public cititor.

Cu toate acestea, în era Meiji, Tolstoi s-a confruntat cu un rival redutabil – un mare gânditor marxist și un activist social, în persoana lui Dostoievski. De asemenea, odată cu publicarea jurnalului lui Tolstoi din 1935 și a operelor lui Vladimir Certkov, au ieșit la iveală tragediile vieții personale a acestui gânditor umanist. La acest moment, între Hideo Kobayashi și Hakucho Masamune era în plină desfășurare controversa cunoscută sub numele Shiso to Jisseikatsu („Gândire și viață reală"). Aceasta a izbucnit după ce au fost făcute publice detaliile plecării lui Tolstoi de acasă în preajma morții. Hakucho Masamune susținea teza conform căreia „chiar și marii gânditori, în viața de zi cu zi sunt oameni ca și noi. Adevărul este valoros." Pe de altă parte, Hideo Kobayashi afirma că „gândirea nu poate fi reconstituită pentru a da naștere vieții reale." Controversa a liniștit perioada scurtă, frenetică și lipsită de spirit critic de adulare a lui Tolstoi.

Contrarevoluționarul care a fost apărat de un revoluționar

Tolstoi și-a petrecut perioada de asfințit a vieții ca filosof în era revoluției ruse, fără însă a o sprijini. Cu toate acestea, acela care i-a luat apărarea lui Tolstoi a fost nimeni altul decât Lenin. Acel lider al revoluției rusești a scris o teză scurtă intitulată „Lev Tolstoi ca oglindă a Revoluției Ruse. La începutul tezei îi recunoaște meritele de mare artist ale lui Tolstoi și afirmă că Tolstoi a evitat revoluția. Tolstoi, care a închis ochii față de revoluția deja în curs de desfășurare, a reprezentat, în viziunea lui Lenin, „oglinda" revoluției. Aceasta pare să nu se susțină în fața cunoașterii comune, având în vedere poziția adoptată de Tolstoi. Totuși, Lenin a considerat aceasta problematică drept foarte importantă, contradicțiile din opera și gândirea lui Tolstoi oglindind contradicțiile vieții din Rusia ultimelor decenii ale secolului al XIX-lea.

Pentru Lenin era de natura evidenței faptul că Tolstoi nu a reușit să înțeleagă revoluția rusă din cauza obârșiei sale aristocratice. Paradoxal însă, Tolstoi a pledat pentru eliberarea țărănimii fără a își dori revoluția. Acest paradox era, în viziunea lui

Lenin, o manifestare specifică societății rusești a acelor vremuri. Țărănimea ignorantă ura moșierii și funcționarii statului care îi controlau și îi exploatau, dar nu cunoștea cele mai bune metode prin care să se împotrivească dușmanului și cu care ar fi trebuit să lupte.

Deși adevărata cale a libertății pentru distrugerea regimului țarist era folosirea forței, mulți țărani nu realizau aceasta. Conform lui Lenin, Tolstoi trebuia să scoată în evidență această situație a țărănimii rusești, tocmai pentru că era un mare artist.

Lenin a văzut în Tolstoi un artist extrem de valoros, și a recunoscut valoarea istorică a operelor sale filosofice. De aceea, a comandat transformarea casei lui Tolstoi din Moscova într-un muzeu. Mulțumită viziunii profunde a lui Lenin, generațiile viitoare au posibilitatea să observe materiale de mare valoare precum manuscrisul original al „Tinereții".

Puterea rezistenței nonviolente

Filozofia non-violentă respinsă de Lenin avea să înflorească pe meleaguri îndepărtate, în India. Protestul lui Tolstoi împotriva regimului rus care a oprimat țărănimea și a suprimat forțele revoluționare a fost auzit în întreaga lume, insuflând curaj activiștilor din rândul diferitelor popoare oprimate. Revoluționarii indieni au citit operele lui Tolstoi și, ca răspuns la cererile acestora, el a scris „Scrisoare către un hindus". În textul acesteia, susține: „Nu vă opuneți răului, dar nici nu participați în acțiunile răului... și nimeni nu va reuși să vă înlănțuiască".

Gandhi a fost profund mișcat la citirea acestor rânduri, și i-a transmis multe scrisori lui Tolstoi. I-a oferit de asemenea un exemplar al lucrării sale „Hind Swaraj" („Regulile casei indiene"). Gandhi a organizat o rezistență non-violentă pe care a folosit-o pentru a cuceri independența Indiei.

După începerea celui de-al Doilea Război Mondial, tolstoiștii japonezi au fost victimele represiunilor, dar și-au susținut cu tărie viziunea pacifistă. Cu toate acestea, nici un tolstoist nu pare a fi supraviețuit până în zilele noastre, probabil din cauza faptului că și-au pierdut poziția ocupată în societate.

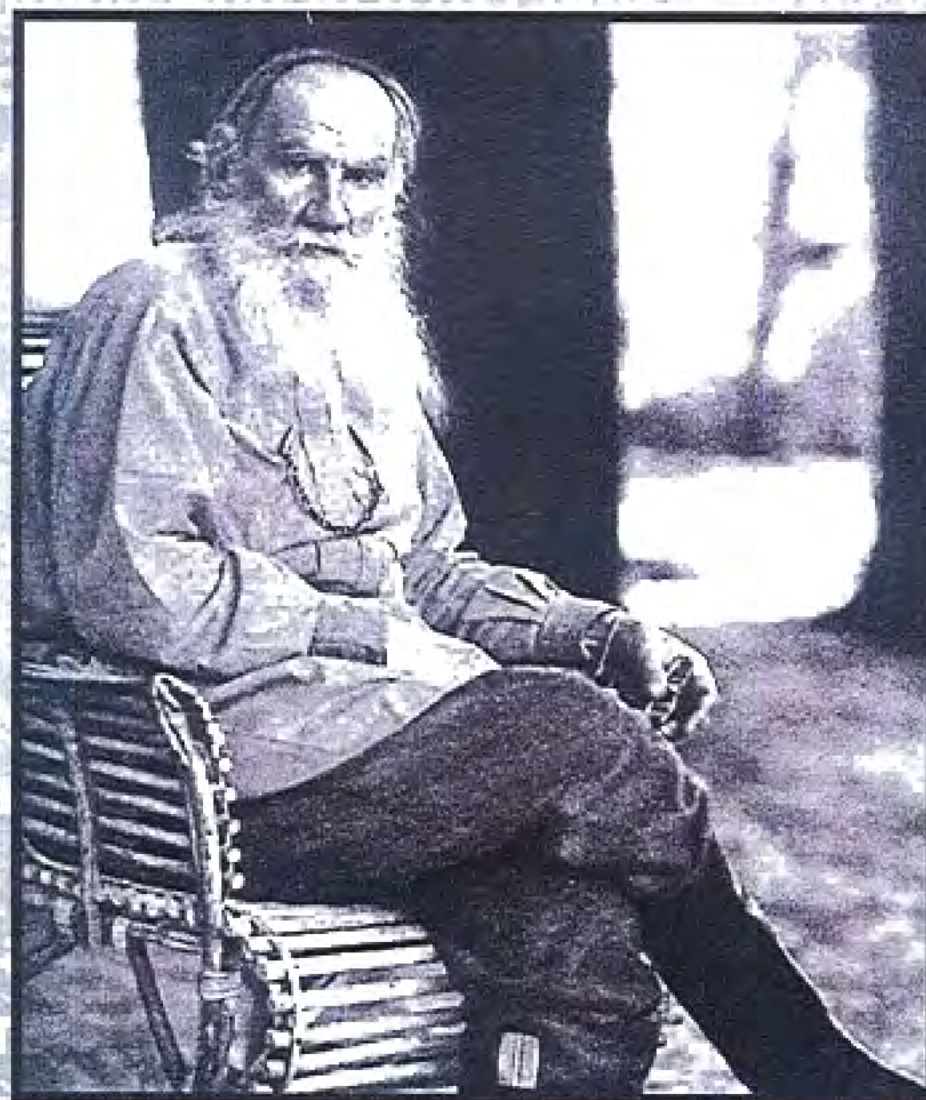
Gândirea tolstoistă continuă să fie importantă pentru umanitate și în prezent. Cum flagelul violenței continuă să se extindă în întreaga lume, acum, mai mult decât oricând, trebuie să readucem în discuție filozofia rațiunii, a umanismului, și căutarea armoniei.

▼ Gandhi, surâzător, înconjurat de nepoții săi, în jurul anului 1947.

100 DE PERSONALITĂȚI

Oameni care au schimbat destinul lumii

LEV TOLSTOI

DeAGOSTINI